

לכבוד

מחלקת נוטריונים (משרד המשפטים)
 לידי עו"ד רוחמה סיני
mruhamasi@justice.gov.il

שלום רב,

הנדון: הערות לטייטה לתיקון תקנות הנוטריונים ותקנון שכר שירותים בדבר עריכת אישור נוטריוני דיגיטלי, שפורסמה ביום 02/06/20

אתר נוטריונט מתכבד בזאת להגיש את הערותיו לטייטה האמורה לעיל.

א. מבוא

1. אודות נוטריונט

נוטריונט (נ' 2014) היא תוכנה אוטומטית לנוטריון, הנותנת מענה לכל צרכי הנוטריון תוך 2 דקות ב-11 שפות. תהליך העבודה מהיר וידידותי וכולל: עריכה והכנה מודרכת של הנספחים, חישוב שכר אוטומטי, 120 סוגי אישורים לכל תרחיש אפשרי, ספר נוטריון אוטומטי, ארכיון אישי, שמירת טיוטות, תרגומים מוכנים ועוד. נכון לרגע זה 330 נוטריונים מנויים הנפיקו עם נוטריונט כ-41250 אישורים שונים. [המלצות מנוטריונים כאן](#). בשנה האחרונה נוטריונט מפתחת גרסה חדשה ומתקדמת, שתיתן מענה כולל לאישורי נוטריון אלקטרוניים. במסגרת התחקיר המעמיק הנדרש לפיתוח, בדקנו פיתוחים טכנולוגיים שונים ועדכנו רגולציה בעולם. גילוי נאות: מסמך זה חובר ע"י גב' עדית אזולאי, המקימה והארכיטקטית של נוטריונט. על אף בקיאותה בדיני והלכות הנוטריון, הגב' אזולאי אינה בעלת השכלה משפטית פורמלית.

2. נקודת המבט של נוטריונט : ניתוח מעשי מעמיק של תהליך העבודה האלקטרוני והערכת סיכונים

עבודת הנוטריון מורכבת ביותר, הן בפן הרגולטורי והן בפן הטכני. הכנת אישור נוטריון מודפס מורכבת מכ-8 שלבי עבודה, מסעיפי-חוק רבים, ומעשרות פעולות ותתי-פעולות (ראו [פרק ג'](#)). לעתים מזומנות יש צורך "לאלתר" פתרונות עבור תרחישים שלא מקבלים מענה בנוסח הטפסים הסטנדרטי, או לנסות ולפרש את הוראות החוק עבור "יוצאי הדופן" הרבים. פניות הנוטריונים אלינו לימדו אותנו שאנומליות הן דבר שבשגרה.

לאור זאת, הערותינו לטייטה תתמקדנה בניית מעשי של תהליך העבודה החדש העולה ממנה, בדגש על שלבי-עבודה שקופים, שלמות צורנית, סכנות לאמינות האישור, יעילות וידידותיות לנוטריון.

מטרותינו: לחזק את אמינות האישור ולשפר את איכות החיים של הנוטריון. הערותינו מבוססות על:

- (1) הוראות הרגולציה ומיפוי מפורט של כל הפעולות בתהליך העבודה הנוטריוני, עבור כל סוג של אישור;
- (2) הניסיון הרב ב"שטח": בתקשורת יומיומית עם נוטריונים פעילים ובחקירה מעמיקה של עבודת הנוטריון;
- (3) התחקיר הבינלאומי המעמיק העומד בבסיס הפיתוחים העתידיים של נוטריונט.

ברגשי כבוד, להלן.

הערה לשונית: "עותק" מול "מקור" של אישור נוטריון

במסמך זה אנו מבחינים בין "מקור ועותקים ללקוח" מול "מקור לנוטריון".
 הסיבה לכך היא אי הבהירות הנפוצה סביב אופן שמירת העותק של הנוטריון. מניסיונו, יש בין הנוטריונים (חדשים וותיקים כאחד) מי שטועים לשמור במשרדם העתק מצולם של האישור שמסרו ללקוח, במקום עותק מקורי, על כל החתימות והסימונים הנדרשים. ההבחנה בין "מקור ללקוח" ל"מקור לנוטריון" תחדד את ניתוח הטיוטה להלן.

עמ'

תוכן עניינים

- 4** **ב. תקציר: שלבי עבודה שקופים, סכנות לאמינות האישור ויעילות בעבודה**
- 4 **1. תקציר:** שלב "הפרדת האישורים" נעדר מתהליך העבודה ומסכן את אמינות האישור
  - 5 **2. תקציר:** הערכת סיכונים בסריקת נספחים והמלצות עבודה ואבטחה
  - 5 **3. תקציר:** הצעה להסדר נוטריון היברידי: צמצום הרגולציה, חיזוק אמינות האישור ויעילות בעבודה
- 6** **ג. המצב היום: תהליך הכנת אישור נוטריון מודפס**
- 6 **1. המצב היום:** משך הכנת אישור נוטריון מודפס בשיטה הידנית: 20-45 דקות
  - 7 **טבלה 1:** מאפיינים צורניים של אישור נוטריון מודפס
  - 7 **2. חובת הפרדת אישורים: "מקור ללקוח" מול "מקור לנוטריון" וחשיבותה של תקנה 11**
  - 8 **טבלה 2:** רשימת נספחים לאישור נוטריון שאינו אלקטרוני, לפי סוג האישור
- 10** **ד. הערותינו לטיוטה: ניתוח מעשי, איתור שלבי עבודה שקופים והערכת סיכונים**
- 10 **1. טעות קולמוס:** צבע החתימה האלקטרונית (עמ' 13)
  - 10 **2. הערכת סיכונים:** התיקון לסעיף 3(ה) משמיט את חובת צירוף התעודה הרפואית למקור של הנוטריון וחושף את האישור להתקפות בהליך משפטי
  - 11 **3. ניתוח מעשי כללי: סריקת נספחים לאישור אלקטרוני והמחשה של הרגולציה**
  - 12 **טבלה 3:** רשימת נספחים לאישור נוטריון אלקטרוני
  - 15 **4. סריקת הנספחים: הערכת סיכונים ואבטחה בסריקה וקבלה של קבצים דיגיטליים**
  - 16 **טבלה 4:** ניתוח אמצעים טכנולוגיים, פעולות והערכת סיכונים בשלב סריקה או קבלה של נספחים
  - 17 **4.1.** המכשיר הסלולרי של הנוטריון כמאגר מידע שאינו רשום ואינו מאובטח
  - 17 **4.2.** חשש מהסתמכות הנוטריון על העתק דיגיטלי בלבד של תעודות ונספחים
  - 18 **5. חובת הפרדת האישורים נעדרת מהטיוטה; פרטיות הלקוח ואמינות האישור בסכנה**
  - 18 **5.1. תרחיש 1:** נספחים חסויים ימסרו בטעות ללקוח
  - 19 **5.2. תרחיש 2:** נספחים חסויים יתויקו במחשב, בנפרד מהאישור החתום
  - 19 **5.3. תרחיש 3:** האישור החתום יודפס ונספחים חסויים ישודכו ידנית
  - 19 **5.4. תרחיש 4:** נספחים חסויים יתויקו בקלסר, בנפרד מהאישור החתום

- 6. הגורמים לצורך באישור נוטריון מודפס בעתיד הקרוב והצעות לצמצום זמן ההיערכות**
- 20 **6.1. גורם 1 : האפוסטיל : השינוי הרגולטורי הנדרש ביותר**
- 20 **6.2. גורם 2 : היערכות פנימית של הגוף המקבל את האישור בישראל (בנקים, אוניברסיטאות)**
- 20 **6.3. גורם 3 : התיקון לתקנות נעדר התייחסות לאפשרות להחתיים את הלקוח חתימה דיגיטלית**
- 21 **6.4. תקציר הצעה להסדר עבודה חדש : הסדר נוטריון היברידי**
- ה. הצעות לתיקון : חיזוק אמינות אישור, הגנה על הנוטריון ויעילות בעבודה**
- 21 **1. הצעה 1 : חובת הפרדת אישורים : חתימה אלקטרונית של "מקור ללקוח" ו"מקור לנוטריון"**
- 22 **1.1. יתרונות של חתימה אלקטרונית כפולה במעמד האישור**
- 22 **1.2. רצף פעולות : חתימה אלקטרונית של שני אישורי נוטריון**
- 22 **2. הצעה 2 : התנגדות לביטול תקנה 11, המגנה על אמינות האישור בכפוף להפרדת האישורים**
- 23 **3. הצעה 3 : כותרת ממלכתית לאישור נוטריון**
- 23 **4. הצעה 4 : עיגון מספר נוטריון כמאפיין צורני חיוני לשלמות ואמינות האישור, ב-4 אלמנטים**
- ו. הצעה להסדר נוטריון היברידי : צמצום הרגולציה, חיזוק אמינות האישור ויעילות בעבודה**
- 25 **1. הצורך בהסדר משולב : צמצום העומס על הנוטריון וחיזוק אמינות האישור**
- 25 **1.1. יתרונות הסדר נוטריון היברידי**
- 25 **1.2. תנאים נדרשים ליישום של הסדר נוטריון היברידי**
- 26 **2. בחינה מחודשת של פלט מודפס של אישור אלקטרוני כ"מקור", בתנאים צורניים שיעוגנו בתקנות**
- 26 **2.1. המחשה עם יישום קיים : מרשם רפואי חתום אלקטרונית ומודפס**
- 27 **3. הצעה לתיקון : תנאים רגולטוריים הכרחיים לעיגון פלט מודפס של אישור נוטריון כ"מקור"**
- 27 **3.1. הצעה 5 : הוספת תנאי הכרחי עבור אישור מודפס**
- 27 **3.2. הצעה 6 : הוספת הוראה לחיזוק האמינות עבור אישור אלקטרוני**
- 27 **4. המחשה של הסדר נוטריון היברידי : תרחישים ואישורים לדוגמא**
- 28 **4.1. תרחיש 1 : אישור מודפס : אישור תרגום של מסמך בן 20 עמודים + 2 עותקים**
- 28 **טבלה 5: ניתוח מעשי של הכנת מקור מודפס ללקוח בהסדר נוטריון היברידי**
- 29 **אישור 1: הסדר נוטריון היברידי : המחשה ומאפיינים צורניים של מקור מודפס ללקוח**
- 30 **4.2. תרחיש 2 : אישור אלקטרוני : אישור תצהיר**
- 30 **טבלה 6: ניתוח מעשי של הכנת אישור נוטריון אלקטרוני בהסדר נוטריון היברידי**
- 31 **אישור 2: הסדר נוטריון היברידי : המחשה ומאפיינים צורניים של אישור נוטריון אלקטרוני**
- ז. קישורים שייכים**

נספח 1 : תקנות הנוטריונים (מקוצר) : תצוגה לפי התיקון החדש

ב. תקציר: שלבי עבודה שקופים, סכנות לאמינות האישור ויעילות בעבודה

ניתוח תהליך העבודה האלקטרוני בוצע לאור היכרותנו המעמיקה עם המענות **לסוגיות באתר מחלקת הנוטריונים במשה"ש ולשאלות באתר ועדת הנוטריונים** בלשכת עוה"ד, וכן לאור הוראות סעיף 19 לחוק הנוטריונים:

פרק ד': התוצאות של פעולה נוטריונית

19. אישורו של נוטריון לפי חוק זה והתקנות על פיו, יהיה ראייה מספקת בהליך משפטי, ללא צורך בראיה נוספת, לדברי הנוטריון ולמעשיו ולדברי אחרים ולמעשיהם שאמרו או עשו בפניו, הכל כאמור באישור.

כחוז של אישור

במטרה להציג את הערותינו בתהליך כה מורכב, ובמטרה לאתר שלבי עבודה שקופים וסיכונים אבטחה ואמינות, חקרנו לעומק את שלבי הכנת האישור ומיפיו את כל הפעולות ותתי-הפעולות בסדר כרונולוגי.

לאחר בחינה מדוקדקת של **התיקון לתקנות**, ולאחר פירוק תהליך הכנת אישור אלקטרוני לשלבים מעשיים, לדעתנו יש להתמודד עם שני אתגרים עיקריים, הדורשים מענים מדויקים ויעילים. אלו הם:

1. תקציר: שלב "הפרדת האישורים" נעדר מתהליך העבודה ומסכן את אמינות האישור

כזכור, אישור נוטריון מודפס כולל:

- (1) **מקור שנמסר ללקוח**: האישור והמסמך המאומת, חתומים ומוטבעים בחותם בהתאם לתקנה 11;
- (2) **עותק מקורי של הנוטריון**: האישור והמסמך המאומת, חתומים ומוטבעים בחותם בהתאם לתקנה 11, וגם נספחים חסויים או אחרים, חתומות בר"ת של הנוטריון ומוטבעות כנ"ל.

בתהליך האלקטרוני העולה מן הטיטה, שלב הפרדת האישורים הוא "שלב שקוף". כלומר, חסרה הנחיה ברורה לאופן שבו יש לבצע **הפרדת האישורים**.

נבהיר בקצרה, שתחילה על הנוטריון לחתום אלקטרונית את המקור ללקוח **ללא** הנספחים החסויים, ולשלוח ללקוח בדואל. אלא שאז עולה השאלה, כיצד ישמור הנוטריון את הנספחים החסויים שבידיו באופן שלא יפגע באמינות האישור, שכבר נחתם אלקטרונית, ובאופן שלא יפגע באמינותם ובאמינות האישור כשהנספחים מנותקים ממנו, בעיקר לאור הצעת התיקון לבטל את תקנה 11.

ניתוח מעשי של תרחישי העבודה האפשריים והערכת סיכונים להלן **בפרק ד**.

לדעתנו, היעדר הנחיה ברורה לביצוע חובת הפרדת האישורים טומן בחובו סיכונים לאמינות האישור ולפרטיות הלקוח.

לכן, לדעתנו, במטרה למנוע טעויות בתום לב, רשלנות נוטריונים ואי-סדרים בארכיב הנוטריון, על

תהליך העבודה האלקטרוני בפועל לבצע חתימה אלקטרונית של שני אישורי נוטריון:

- (1) **מקור אלקטרוני שנשלח בדואל ללקוח**, הכולל את הנספחים הנדרשים;
- (2) **מקור אלקטרוני שנשמר במחשב הנוטריון**, הכולל גם נספחים חסויים ואחרים.

בנוסף, לדעתנו, אין מקום לבטל את תקנה 11 כמוצע בטיטה. ביטול תקנה 11 יפגע קשות באמינות

האישור ועלול לחשוף את הנוטריון להתקפות בהליך משפטי. העניין נדון בהרחבה **בפרק ה** להלן.

2. תקציר: הערכת סיכונים בסריקת נספחים והמלצות עבודה ואבטחה

תהליך העבודה האלקטרוני, כאמור, מחייב סריקה של נספחים לאישור (המסמך המאומת ונספחים נוספים), בהתאם לתקנות וכמפורט בהמשך מסמך זה. להלן נציג בפירוט את האופנים בהם הנוטריון יסרוק או יקבל את הנספחים כקובץ דיגיטלי, את שלבי העבודה ואת הסיכונים הכרוכים בהם.

כפי שיובהר להלן, המכשיר הסלולרי של הנוטריון הוא האמצעי המרכזי לקבלה של נספחים מהלקוח: העתקים של תעודות מזהות, ייפוי-כוח ומסמכים אחרים נשלחים בהודעות ווטסאפ או דואל. כבר כיום משמשת תוכנת ווטסאפ ככלי עבודה עבור הנוטריון.

המשמעות היא, שבמכשיר הטלפון של כל נוטריון מאוחסנים בכל רגע נתון העתקים של תעודות מזהות של לקוחותיו השונים ומסמכים נוספים, חלקם חסויים. מכשיר הטלפון של הנוטריון מהווה, למעשה, מאגר מידע לא רשום המכיל מידע פרטי ואף חסוי.

בנוסף לכך, בהמשך לשיחותינו הרבות עם נוטריונים, עולה כי יש מי ששוכחים לבדוק את התעודה המזהה המקורית של הלקוח במעמד האישור, ולמעשה מסתפקים בהעתק המצולם שנשלח אליהם (אותו הם מדפיסים ומצרפים לעותק המקורי שנשמר במשרד). ראו בהרחבה [בפרק ד סעיף 5.2 \(עמ' 16\)](#).

לאור זאת, להלן תוצגנה המלצותינו לעניין פעולות אבטחה שיש לנקוט בשלב סריקת הנספחים או קבלת נספחים באמצעים השונים, וכן לעניין חובת הבדיקה של התעודות והמסמכים המקוריים ע"י הנוטריון ואופן הסריקה שלהם.

3. תקציר: הצעה להסדר נוטריון היברידי: צמצום הרגולציה, חיזוק אמינות האישור ויעילות בעבודה

הדרישה לאישורי נוטריון מודפסים לא תפחת בשנים הקרובות, בין היתר בשל הצורך בחתימת האפוסטיל ומידת ההיערכות של גופים שונים בישראל לקבל אישורי נוטריון אלקטרוניים. [התיקון לתקנות](#) אף הוא מיידע (עמ' 12) שבשנים הקרובות יידרש הנוטריון לשני הסדרי עבודה מקבילים:

(1) הסדר העבודה הקיים לאישורי נוטריון מודפסים

(2) הסדר העבודה החדש, לאישור נוטריון אלקטרוניים.

לדעתנו, שני הסדרי עבודה יעמיסו על הנוטריון רגולציה רבה מדי שלא לצורך ויחטאו לכוונה המקורית של התיקון: במקום שהרגולציה תצמצם – היא מתרחבת.

להלן בפרק ו' נציג את הצעתנו להסדר עבודה חדש, "הסדר נוטריון היברידי". הסדר זה שם לנגד עיניו את טובת האישור וטובת הנוטריון כאחד. ההסדר המוצע ייתן מענה לאישורים מודפסים ואלקטרוניים כאחד, יקצר את משך תקופת המעבר ויחסוך לנוטריון נייר, שטח אחסון, זמן וטעויות.

לדעתנו, הדרך ליישום הסדר נוטריון היברידי עוברת, בין היתר, בבחינה מחודשת של אופן הגדרת פלט מודפס של אישור אלקטרוני. לדעתנו, תחת תנאים מסוימים, פלט מודפס של אישור נוטריון אלקטרוני יוכל להיחשב כ"מקור". כיוצא מכך, אין לבטל את תקנה 11 ואת מעמד "עותקים נוספים" לאישור, שחשיבותם לאמינות האישור רבה.

להלן בפרק ו' נפרט מהם התנאים הצורניים שניתן לעגן בחוק, שיאפשרו להגדיר פלט מודפס של אישור אלקטרוני כ"מקור", תוך שמירה על מעמד העותקים ועל אמינות האישור.

בשים לב: ביצוע הסדר נוטריון היברידי אינו מותנה ברכישת תוכנה ייעודית, הגם שהשימוש בתוכנה כזו יקצר את משך העבודה באופן משמעותי ביותר, כפי שנוטריונט עושה כבר היום.

***

ג. המצב היום : תהליך הכנת אישור נוטריון מודפס

1. המצב היום : משך הכנת אישור נוטריון מודפס בשיטה הידנית : 20-45 דקות

נתון זה מתייחס לנוטריונים שעובדים בשיטה הידנית (כלומר, לא משתמשים בתוכנה ייעודית). עשרות פעולות ותתי-פעולות כרוכות בהכנת האישור, בשלבי עבודה רבים ומורכבים, החל מסימון הנספחים וכלה ברישום האישור בספר הנוטריון. העבודה מתארכת, כמובן, כאשר האישור נדרש גם בשפה נוספת. לזה יש להוסיף את הזמן הנדרש ללמידה או חיפוש של הרגולציה אד-הוק, להפניית שאלות בקבוצת הווטסאפ של נוטריונים ולהמתנה לתשובה. שיטוט קצר בקבוצות הווטסאפ של הנוטריונים מראה מחד כי הרגולציה קפדנית ופרטנית, אך מאידך – רב בה הנסתר על הגלוי. ובתוך כך, הנוטריון גם נותן מענה לטלפונים או לשאלות של צוות המשרד. לעיתים קרובות העבודה מתארכת ומסתרבלת, ועל פי רוב התדפיס הראשון רצוף שגיאות וטעויות. כל הסחת דעת מאריכה את זמן העבודה וכל תרחיש שאינו שכיח דורש מהנוטריון התאמות ואלתורים, הגוזלים זמן יקר. תימוכין למצג זה ניתן למצוא בדברי הנוטריונים עצמם, כפי שהם משתקפים [בהמלצות הלקוחות של נוטריונט](#).

בעמוד הבא: [טבלה 1: מאפיינים צורניים של אישור נוטריון מודפס](#)

טבלה 1: מאפיינים צורניים של אישור נוטריון מודפס

* בהתאם לנסיבות

מאפיינים צורניים של אישור נוטריון		המסמכים המרכיבים אישור נוטריון	
מקור לנוטריון	עותקים מקוריים ללקוח	מקור ללקוח	
זוהו למקור של הלקוח עם חתימות מקוריות (לא העתק מצולם)	עותקים בתשלום נוסף, זהים למקור ללקוח עם חתימות מקוריות (ולא העתקים מצולמים) *חובה לציין בתחתית האישור: "שולם עבור מקור ו-X עותקים", וחובה למספר כל עותק.	כרוך עם הנספחים להלן בסרט אדום; על המדבקה האדומה מוטבע חותם הנוטריון, ש"מנקב" גם את הנספחים המשודכות	אישור נוטריון חתום בחתימה וחותמת מקוריות של הנוטריון בציון שכר הנוטריון בשפה העברית או הערבית *ניתן לשלב שפה זרה נוספת שידועה לנוטריון
		הנוטריון חתם בר"ת בפנית הדף; מוטבע בחותם כנ"ל (לפי תקנה 11)	מסמך מאומת מסומן (א / א / 1) *הלקוח חתם על המסמך חתימה מקורית במקום המיועד
		הנוטריון חתם בר"ת בפנית הדף; מוטבעות בחותם כנ"ל (לפי תקנה 11)	*נספחים נוספות מסומנות (ב / B / 2 וכיו"ב) מסמכים שאינם חסויים, כגון: הצהרת מתרגם
הנוטריון חתם בר"ת בפנית הדף; מוטבעות בחותם כנ"ל (לפי תקנה 11)			נספחים נוספים לא מסומנות כגון: העתק ת.ז. של החותם; מסמכים רפואיים / חסויים; תקנון חברה; מסמך להוכחת ייפוי-כוח

2. חובת הפרדת אישורים: "מקור ללקוח" מול "מקור לנוטריון" וחשיבותה של תקנה 11

בהתאם לתקנות הנוטריונים, נספחים מסוימים – חסויים ואחרים – נשמרים רק במשרד הנוטריון ולא נמסרים ללקוח. נספחים אלו ישדך הנוטריון לעותק המקורי שנשמר במשרדו, כמתחייב מסעיף 3(ב):

3(ב) הנוטריון יצרף לעותק האישור הנוטריוני שישמור בידיה את העתק המסמך שהומצא לו כאמור בסעיף קטן (א)1 או (2).

וראו גם סעיף 14 לחוק הנוטריונים, סעיפים 4ה, 7א, 22 לתקנות הנוטריונים, וראו להלן בפרק ד' סעיף 1.

הנספחים שנשמרים אצל הנוטריון אינם מסומנים (א / א), אלא מיודעים בהתייחסות מילולית בגוף האישור:

(1) דוגמא למסמך שאינו חסוי, המאשר את זכותו של אדם לחתום בשם תאגיד:

"הוצג בפני פרוטוקול ישיבת הנהלה של החברה מיום _____"
 הפרוטוקול ישודך למקור לנוטריון בלבד;

(2) דוגמא למסמך חסו, המוכיח כשרות משפטית לביצוע פעולה בפני נוטריון:

"קיבלתי לידיי הצהרת רופא מיום _____ המעידה על כשרותו המשפטית של המצווה"
 הצהרת רופא תשודך למקור לנוטריון בלבד.

מכאן, שהנספחים הנשמרים אצל הנוטריון מהווים את הבסיס המשפטי לתוקפה של הפעולה הנוטריונית ולאישור הנוטריון.

על מנת לתקף ולחזק את אמינות הנספחים האמורים, קבע המחוקק את תקנה 11, לפיה הנוטריון חייב לחתום על כל הנספחים בר"ת של שמו ולוודא שהם מוטבעים באותו חותם שהוטבע על האישור עצמו.

תקנה 11 מאשרת שהנספח הוא "בשר מבשרו" של האישור הנוטריוני, ושהוצג בפני הנוטריון במעמד ביצוע הפעולה (ולא לאחריה).

להלן רשימת הנספחים לכל סוג אישור נוטריון,

כל הנספחים חתומים בר"ת של הנוטריון וכולם מוטבעים בחותמו. רשימה זו תסייע בהמשך גם לניתוח מפורט של תהליך העבודה החדש בטייטה הנדונה.

טבלה 2: רשימת נספחים לאישור נוטריון שאינו אלקטרוני, לפי סוג האישור

* בהתאם לנסיבות

לנוטריון בלבד	ללקוח ולנוטריון	אישור תרגום ע"י נוטריון
---	המסמך המתורגם	נספח להדפסה וחתימה
---	מסמך המקור (יתכן אישור תרגום למסמך דיגיטלי ממאגר מידע ממוחשב)	נספח לצילום וחתימה

לנוטריון בלבד	ללקוח ולנוטריון	אישור העתק של מסמך
---	---	נספח להדפסה וחתימה
---	מסמך המקור (יתכן אישור העתק למסמך דיגיטלי ממאגר מידע ממוחשב)	נספח לצילום וחתימה

לנוטריון בלבד	ללקוח ולנוטריון	אימות חתימה
---	*יפוי-כוח שהנוטריון ערך	נספח להדפסה וחתימה
תעודה מזהה *מסמכים חסויים / הצהרת רופא	*יפוי-כוח מוכן (מהבנק וכיו"ב)	נספח לצילום וחתימה

לנוטריון בלבד	ללקוח ולנוטריון	בשם תאגיד ^
---	---	נספח להדפסה וחתימה
תעודה מזהה תעודת התאגדות תקנון חברה *מסמכים חסויים	המסמך לחתימה	נספח לצילום וחתימה

לנוטריון בלבד	ללקוח ולנוטריון	בשם אדם אחר ^
---	---	נספח להדפסה וחתימה
תעודה מזהה יפוי-כוח / צו אפוטרופסות העתק ת.ז. של מיפה-הכוח *מסמכים נוספים	המסמך לחתימה	נספח לצילום וחתימה

לנוטריון בלבד	ללקוח ולנוטריון	אישור הצהרה
---	---	נספח להדפסה וחתימה
תעודה מזהה מסמכים חסויים / הצהרת רופא	*הצהרה שנערכה ע"י הנוטריון *הצהרה מוכנה	נספח לצילום וחתימה

לנוטריון בלבד	ללקוח ולנוטריון	חתימה / הצהרה עם תרגום (גם בשם תאגיד / הזולת)
---	---	נספח להדפסה וחתימה
תעודה מזהה המסמך המתורגם *הצהרת המתרגם *ת.ז. של המתרגם	המסמך המתורגם *הצהרת מתרגם המסמך המקורי	נספח לצילום וחתימה

לנוטריון בלבד	ללקוח ולנוטריון	הסכם ממון
---	---	נספח להדפסה וחתימה
תעודות מזהות מסמכים חסויים / הצהרת רופא *פירוט נכסים של בני הזוג	*הסכם ממון שהנוטריון ערך *הסכם ממון מוכן	נספח לצילום וחתימה

לנוטריון בלבד	ללקוח ולנוטריון	עשיית צוואה
---	---	נספח להדפסה וחתימה
תעודה מזהה מסמכים חסויים / הצהרת רופא *פירוט נכסים של המצווה	*צוואה שהנוטריון ערך *צוואה מוכנה	נספח לצילום וחתימה

לנוטריון בלבד	ללקוח ולנוטריון	נסיעת קטין לחו"ל
---	---	נספח להדפסה וחתימה
*צו ביהמ"ש	הסכמת ההורה/ האפוטרופוס ת.ז. של ההורה + ספח דרכון הקטין *דרכון המלווה *הצהרת מלווה	נספח לצילום וחתימה

לנוטריון בלבד	ללקוח ולנוטריון	ביטול מסמך נוטריוני
---	---	נספח להדפסה וחתימה
	הודעת הביטול	

נספח לצילום וחתימה	המסמך המבוטל	תעודה מזהה מסמכים חסויים / הצהרת רופא
--------------------	--------------	--

אם כן, חובת ההפרדה בין "מקור ללקוח" ל"מקור לנוטריון" מהותית לשלמות ולאמינות האישור הנוטריוני. לאור חובה זו ננתח את תהליך העבודה האלקטרוני החדש להלן.

***

ד. הערותינו לטיוטה : ניתוח מעשי, איתור שלבי עבודה שקופים והערכת סיכונים

1. טעות קולמוס : צבע החתימה האלקטרונית (עמ' 13)

ככל הנראה נפלה טעות קולמוס בעמ' 13, בהתייחסות לצורת החותם האלקטרוני. בעמ' 4 כתוב: "...ויוטבע עליו בצדו השמאלי התחתון חותם אלקטרוני של הנוטריון בשחור על רקע תו אדום" בעמ' 12 כתוב: "חותם אלקטרוני של הנוטריון בשחור על רקע תו אדום" בעמ' 13 כתוב: "הטבעת חותם אלקטרוני של הנוטריון בזהב על רקע אדום, בצדו השמאלי התחתון".

2. הערכת סיכונים : התיקון לסעיף 3(ה) משמיט את חובת צירוף התעודה הרפואית למקור של

הנוטריון וחושף את האישור להתקפות בהליך משפטי

סעיף 3(ה) הנוכחי לתקנות הנוטריונים מציין מפורשות, שאת התעודה הרפואית יצרף הנוטריון לעותק האישור הנשמר בידי:

3(ה) לא יתן נוטריון אישור על עשיית פעולה בפניו אם המבקש לבצע את הפעולה מאושפז בבית

חולים או מרותק למיטתו, כל עוד לא הוצגה בפניו תעודה רפואית לפי טופס שבתוספת

הראשונה שהוצאה ביום עשיית הפעולה; **התעודה הרפואית תצורף לעותק האישור שיישמר**

בידי הנוטריון.

התיקון החדש לסעיף 3(ה) משמיט את חובת צירוף התעודה לעותק המקורי הנשמר בידי הנוטריון, ובכך פוגע באמינות האישור וחושף אותו להתקפות בהליך משפטי. זה נוסח התיקון:

"(ה) התעורר ספק אצל הנוטריון בדבר כושרו של אדם להבין את המסמך או הפעולה הטעונה אישור בפניו, משמעותם, מטרותיהם או תוצאותיהם, לא ייתן אישורו למסמך או לפעולה אלא לאחר קבלת אישור רפואי המעיד על היות אותו אדם אחראי על מעשיו וכשיר לעשיית הפעולה בפני הנוטריון, לפי הטופס שבתוספת הראשונה."

לדעתנו, יש להותיר על כנה את חובת צירוף התעודה הרפואית למקור של הנוטריון, ואף לחזק את מעמדה.

לדעתנו, יש מקום לפרסם מסמך הנחיות רשמי, שמטרתו לסייע בידי הנוטריון לבדוק ולאמת את כושרו של אדם לבצע פעולה בפני נוטריון ועל ידי כך גם לזהות אם נדרשת תעודה רפואית. מסמך כזה, ובו שאלות מנחות מטעם רופאים נירולוגים ו/ או רופאים מתחום בריאות הנפש, יחזק את מעמד הנוטריונים ואת מקצועיותם, יתמוך בפרקטיקה שלהם ויגן עליהם במקרה של ערעור על האישור הנוטריוני.

3. ניתוח מעשי כללי : סריקת נספחים לאישור אלקטרוני והמחשה של הרגולציה

בעמוד 12 במסמך הטייטה מתואר התהליך העתידי של הכנת אישור נוטריון אלקטרוני:

"... תהליך הכנת אישור מסמך נוטריוני יכלול את הכנת המסמך (לדוגמא, אישור תרגום) כקובץ דיגיטלי, והחתימה עליו תיעשה באמצעות חתימה אלקטרונית במקום חתימה פיזית. במקרה של מסמך נוטריוני הכרוך בחתימתו של לקוח, הלקוח יוכל לחתום בחתימה פיזית על גבי נייר, כך שהנייר עליו חתם הלקוח ייסרק, והקובץ של המסמך הסרוק יצורף לאישור הנוטריוני ולנספחים וכל המסמכים יחד יחתמו בחתימה נוטריונית אלקטרונית כקובץ אחד. באופן דומה, במקרה בו נדרש אישור נוטריוני של קובץ שנחתם דיגיטלית (בין אם מדובר בקובץ שנערך במקור באופן דיגיטלי ובין אם מדובר במסמך שנחתם אלקטרונית על ידי הלקוח, בפני הנוטריון), אותו הקובץ יצורף לאישור הנוטריוני והם יחתמו יחד ע"י חתימת הנוטריון האלקטרונית".

התהליך הדיגיטלי המתואר לעיל מחייב שלאישור יצורפו העתקים דיגיטליים של מסמכים מקוריים (ראו להלן טבלה 3), אולם נראה כי חסרה בו התייחסות לסעיפים הבאים:

- (1) הכמות האמיתית של הנספחים שהנוטריון נדרש לסרוק ו/או להדפיס ולסרוק בתהליך העבודה בפועל, בהתאם לתקנות הנוטריונים. ראו להלן בטבלה 3.
- (2) סכנות האבטחה לנספחים הנסרקים או מצולמים או מתקבלים בהודעת WATSAPP באמצעות טלפון סלולרי ואינם נמחקים מהמכשיר. ראו בהרחבה להלן בסעיף 4.
- (3) ההכרח לבצע הפרדה בין הנספחים של "מקור אלקטרוני ללקוח" לבין הנספחים של "מקור אלקטרוני לנוטריון", בהתאם לתקנות הנוטריונים. ראו בהרחבה להלן בסעיף 5.

על מנת להמחיש את שלב סריקת הנספחים בתהליך האלקטרוני, את סוגם, כמותם ואת האמצעים הטכנולוגיים שימשו את הנוטריון בתהליך העבודה, בטבלה להלן מוצגת פירוט נספחים לפי אישור:

טבלה 3 : רשימת נספחים לאישור נוטריון אלקטרוני

* בהתאם לנסיבות

		אישור תרגום ע"י נוטריון
מה נשאר בארכיב הנוטריון הממוחשב?	מה מקבלים הלקוח והנוטריון?	פורמט הנספחים ואופן סריקה
---	המסמך המתורגם *מסמך המקור יתכן אישור תרגום למסמך ממאגר מידע ממוחשב	המקור הוא קובץ מחשב
---	*מסמך המקור	המקור הוצג לנוטריון ונסרק על-ידו באמצעות סורק שולחני או מכשיר סלולרי
---	*מסמך המקור	המקור צולם ע"י הלקוח ונשלח לנוטריון בדואל / WHATSAPP

		אישור העתק של מסמך
מה נשאר בארכיב הנוטריון הממוחשב?	מה מקבלים הלקוח והנוטריון?	פורמט הנספחים ואופן סריקה
---	*מסמך המקור יתכן אישור העתק למסמך ממאגר מידע ממוחשב	המקור הוא קובץ מחשב
---	*מסמך המקור	המקור הוצג לנוטריון ונסרק על-ידו באמצעות סורק שולחני או מכשיר סלולרי
---	*מסמך המקור	המקור צולם ע"י הלקוח ונשלח לנוטריון בדואל / WHATSAPP

		אימות חתימה
מה נשאר בארכיב הנוטריון הממוחשב?	מה מקבלים הלקוח והנוטריון?	פורמט הנספחים ואופן סריקה
---	---	המקור הוא קובץ מחשב
*העתק תעודה מזהה	המסמך לחתימה	המקור הוצג לנוטריון ונסרק על-ידו באמצעות סורק שולחני או מכשיר סלולרי
*העתק תעודה מזהה *מסמכים חסויים / הצהרת רופא		המקור צולם ע"י הלקוח ונשלח לנוטריון בדואל / WHATSAPP

		אימות חתימה בשם תאגיד
מה נשאר בארכיב הנוטריון הממוחשב?	מה מקבלים הלקוח והנוטריון?	פורמט הנספחים ואופן סריקה
רישום מאתר רשם החברות	---	המקור הוא קובץ מחשב
*העתק תעודה מזהה *תעודת התאגדות *תקנון חברה *מסמכים חסויים	המסמך לחתימה	המקור הוצג לנוטריון ונסרק על-ידו באמצעות סורק שולחני או מכשיר סלולרי
*העתק תעודה מזהה *תעודת התאגדות *תקנון חברה *מסמכים חסויים	---	המקור צולם ע"י הלקוח ונשלח לנוטריון בדואל / WHATSAPP

		אימות חתימה בשם אדם אחר
מה נשאר בארכיב הנוטריון הממוחשב?	מה מקבלים הלקוח והנוטריון?	פורמט הנספחים ואופן סריקה
---	---	המקור הוא קובץ מחשב
*תעודה מזהה *יפוי-כוח / צו אפוטרופסות / פס"ד ביהמ"ש לענייני משפחה *העתק ת.ז. של מיפה-הכוח *מסמכים נוספים	המסמך לחתימה	המקור הוצג לנוטריון ונסרק על-ידו באמצעות סורק שולחני או מכשיר סלולרי
*תעודה מזהה *יפוי-כוח / צו אפוטרופסות / פס"ד ביהמ"ש לענייני משפחה *העתק ת.ז. של מיפה-הכוח *מסמכים נוספים		המקור צולם ע"י הלקוח ונשלח לנוטריון בדואל / WHATSAPP

		אישור הצהרה
מה נשאר בארכיב הנוטריון הממוחשב?	מה מקבלים הלקוח והנוטריון?	פורמט הנספחים ואופן סריקה
---	---	המקור הוא קובץ מחשב
*תעודה מזהה *מסמכים חסויים / הצהרת רופא	ההצהרה	המקור הוצג לנוטריון ונסרק על-ידו באמצעות סורק שולחני או מכשיר סלולרי
*תעודה מזהה *מסמכים חסויים / הצהרת רופא	הצהרה מוכנה	המקור צולם ע"י הלקוח ונשלח לנוטריון בדואל / WHATSAPP

אימות חתימה / אישור הצהרה עם תרגום (גם בשם תאגיד / אדם אחר)		
פורמט הנספחים ואופן סריקה	מה מקבלים הלקוח והנוטריון?	מה נשאר בארכיב הנוטריון הממוחשב?
המקור הוא קובץ מחשב	*המסמך המתורגם	---
המקור הוצג לנוטריון ונסרק על-ידו באמצעות סורק שולחני או מכשיר סלולרי	*הצהרת מתרגם, במקרה הצורך	*תעודה מזהה *המסמך המתורגם *הצהרת המתרגם *ת.ז. של המתרגם
המקור צולם ע"י הלקוח ונשלח לנוטריון בדואל / WHATSAPP	*מסמך המקור *המסמך המתורגם (אין חובה לצרף לאישור) *מסמך המקור	*תעודה מזהה *המסמך המתורגם *הצהרת המתרגם *ת.ז. של המתרגם

הסכם ממון		
פורמט הנספחים ואופן סריקה	מה מקבלים הלקוח והנוטריון?	מה נשאר בארכיב הנוטריון הממוחשב?
המקור הוא קובץ מחשב	---	---
המקור הוצג לנוטריון ונסרק על-ידו באמצעות סורק שולחני או מכשיר סלולרי	הסכם הממון	*תעודות מזהות *מסמכים חסויים / הצהרת רופא *פירוט נכסים של בני הזוג
המקור צולם ע"י הלקוח ונשלח לנוטריון בדואל / WHATSAPP	---	*תעודות מזהות *מסמכים חסויים / הצהרת רופא *פירוט נכסים של בני הזוג

עשיית צוואה		
פורמט הנספחים ואופן סריקה	מה מקבלים הלקוח והנוטריון?	מה נשאר בארכיב הנוטריון הממוחשב?
המקור הוא קובץ מחשב	---	---
המקור הוצג לנוטריון ונסרק על-ידו באמצעות סורק שולחני או מכשיר סלולרי	הצוואה	*תעודה מזהה *מסמכים חסויים / הצהרת רופא *פירוט נכסים של המצווה
המקור צולם ע"י הלקוח ונשלח לנוטריון בדואל / WHATSAPP	---	*תעודה מזהה *מסמכים חסויים / הצהרת רופא *פירוט נכסים של המצווה

נסיעת קטין לחו"ל		
מה נשאר בארכיב הנוטריון הממוחשב?	מה מקבלים הלקוח והנוטריון?	פורמט הנספחים ואופן סריקה
		המקור הוא קובץ מחשב
*צו ביהמ"ש / צו אפוטרופסות	הסכמת ההורה/ האפוטרופוס *ת.ז. של ההורה + ספח *דרכון הקטין *דרכון המלווה *הצהרת מלווה	המקור הוצג לנוטריון ונסרק על-ידו באמצעות סורק שולחני או מכשיר סלולרי
*צו ביהמ"ש / צו אפוטרופסות	*ת.ז. של ההורה + ספח *דרכון הקטין *דרכון המלווה *הצהרת מלווה	המקור צולם ע"י הלקוח ונשלח לנוטריון בדואל / WHATSAPP

ביטול מסמך נוטריוני		
מה נשאר בארכיב הנוטריון הממוחשב?	מה מקבלים הלקוח והנוטריון?	פורמט הנספחים ואופן סריקה
---	*המסמך המבוטל *יחנן שמבוצע ביטול לאישור *נוטריון אלקטרוני קודם	המקור הוא קובץ מחשב
*תעודה מזהה *מסמכים חסויים / הצהרת רופא	*הודעת הביטול *המסמך המבוטל	המקור הוצג לנוטריון ונסרק על-ידו באמצעות סורק שולחני או מכשיר סלולרי
*תעודה מזהה *מסמכים חסויים / הצהרת רופא	*הודעת הביטול *המסמך המבוטל	המקור צולם ע"י הלקוח ונשלח לנוטריון בדואל / WHATSAPP

כאמור, טבלה זו נועדה להמחיש את שלב סריקת הנספחים בתהליך האלקטרוני, את כמות הנספחים ואת האמצעים הטכנולוגיים שישמשו את הנוטריון בתהליך העבודה.

4. סריקת הנספחים : הערכת סיכוני אבטחה בסריקה וקבלה של קבצים דיגיטליים

בטבלה 3 לעיל מיפינו שלושה אופנים עיקריים להמרת הנספחים לקובץ דיגיטלי:

- (1) סריקה באמצעות סורק שולחני במשרד הנוטריון
- (2) צילום באמצעות מכשיר סלולרי של הנוטריון
- (3) קבלת המסמכים מהלקוח באמצעות הדואל או הודעת ווטסאפ למכשיר הטלפון של הנוטריון

להלן בטבלה 4 נעריך את הסיכונים הכרוכים בכל אחד מהאופנים, תוך פירוט שלבי העבודה השקופים בתהליך הצירוף לאישור.

טבלה 4: ניתוח אמצעים טכנולוגיים, פעולות והערכת סיכונים בשלב סריקה או קבלה של נספחים לאישור

פורמט הנספח ואופן הסריקה	ניתוח מעשי והערכת סיכונים
המקור הוצג לנוטריון ונסרק על-ידו באמצעות <u>סורק שולחני</u>	1. הנוטריון מקבל מסמכים מקוריים מהלקוח 2. הנוטריון סורק את המסמכים (לרוב) לתיקיה שאינה מאובטחת 3. הנוטריון מצרף את המסמכים לאישור הנוטריון (בתכנת החתימה האלקטרונית, ר' הערותינו בסעיף 5 להלן) 4. הנוטריון יוודא שאין עותקים של הנספחים בתיקיות מחשב שאינן מאובטחות
המקור הוצג לנוטריון ונסרק על-ידו באמצעות <u>מכשיר סלולרי</u>	1. הנוטריון מצלם את המסמך באמצעות המצלמה במכשיר הסלולרי ושולח את התמונה בדואל לעצמו; <u>אז</u> : 2. הנוטריון מצלם את המסמך באמצעות תכנת סריקה כגון CAMSCANNER ושולח את התמונה בדואל לעצמו; 3. הנוטריון פותח את הודעת הדואל ששלח לעצמו עם המסמך שצילם / סרק 4. הנוטריון שומר את המסמכים בתיקייה שאינה מאובטחת 5. הנוטריון מצרף את המסמכים לאישור הנוטריון (בתכנת החתימה האלקטרונית, ר' הערותינו בסעיף 5 להלן) 6. במקרה של תעודה מזהה וכיו"ב: הנוטריון חייב לדרוש שתוצג בפניו התעודה המקורית במעמד האישור, ולא יסתפק בהעתק שנשלח אליו 7. על הנוטריון להקפיד שלא להשאיר "עותקים" דיגיטליים של המסמכים במכשיר הנייד שלו (הגלריה / תכנת הסריקה שומרות עותק דיגיטלי באופן אוטומטי) 8. מומלץ שהנוטריון ימחק את הודעת הדואל המקורית ששלח לעצמו, על מנת שלא יהיה העתק שלה בתיבת הדואל שבמכשיר הסלולרי
המקור צולם ע"י הלקוח ונשלח לנוטריון <u>בדואל</u> (למחשב ולמכשיר הנייד) (נפוץ כבר כיום)	1. הנוטריון מקבל מהלקוח הודעת דואל עם העתק מצולם של המסמכים 2. הנוטריון שומר את המסמכים במחשבו בתיקייה המאובטחת 3. הנוטריון מצרף את המסמכים לאישור הנוטריון (בתכנת החתימה האלקטרונית, ר' הערותינו בסעיף 5 להלן) 4. במקרה של תעודה מזהה וכיו"ב: הנוטריון חייב לזכור לדרוש שתוצג בפניו התעודה המקורית במעמד האישור, ולא יסתפק בהעתק שנשלח אליו 5. מומלץ שהנוטריון ימחק את הודעת הדואל המקורית, על מנת שלא יהיה העתק שלה בתיבת הדואל שבמכשיר הסלולרי.
המקור צולם ע"י הלקוח ונשלח לנוטריון ב- <u>WHATSAPP</u> (נפוץ כבר כיום)	1. הנוטריון מקבל מהלקוח הודעת ווטסאפ עם המסמכים הנדרשים ואז כדלקמן: 2. א) WHATSAPPWEB: הנוטריון שומר את המסמכים בתיקיית מחשב שאינה מאובטחת ב) WHATSAPP: הנוטריון שולח לעצמו את המסמכים בדואל למחשב הנייד <u>אז</u> שומר את המסמכים באחסון כגון DRIVE הזמין במכשיר הנייד, ולאחר מכן ניגש אליהם מהמחשב הנייד ומוריד אותם לתיקייה המאובטחת במחשב.

<p>3. הנוטריון מצרף את המסמכים לאישור הנוטריון (בתכנת החתימה האלקטרונית, ר' הערותינו בסעיף 5 להלן)</p> <p>4. ! הנוטריון חייב לדרוש שיוצג בפניו המסמך המקורי במעמד האישור, ולא יסתפק בהעתק שנשלח אליו</p> <p>5. ! הנוטריון יוודא שאין עותקים של הנספחים בתיקיות מחשב שאינן מאובטחות</p> <p>6. ! מומלץ שהנוטריון ימחק את הודעת הווסטאפ המקורית</p> <p>7. ! יש להקפיד שלא להשאיר עותקים של הנספחים במכשיר הנייד</p>	
--	--

4.1 המכשיר הסלולרי של הנוטריון כמאגר מידע שאינו רשום ואינו מאובטח

מהטבלה לעיל עולה, כי ככל שלנוטריון יש לקוחות רבים יותר, וככל שמשמכים רבים יותר נשלחים לנוטריון ע"י לקוחות, המכשיר הסלולרי של הנוטריון עלול להכיל בכל רגע נתון מספר צילומי תעודות מזהות של אזרחים וכן מסמכים פרטיים נוספים – חסויים ושאין חסויים. מצב זה נפוץ מאוד בשנים האחרונות.

מכשיר הטלפון של הנוטריון מהווה, למעשה, מאגר מידע לא רשום המכיל מידע פרטי ואף חסוי.

אף כי עד כה לא ידוע לנו על תוצאות או השלכות שליליות של סיכון זה, לדעתנו כדאי לנקוט משנה זהירות ולפרסם הנחיה תקופתית לנוטריונים לבצע מחיקות תקופתיות של צ'אטים, הודעות דואל והעתקים דיגיטליים של מסמכים ותעודות מהמכשיר הסלולרי, מחשש לסיכונים אבטחה ופגיעה בפרטיות.

במאמר מוסגר נציין, שהפיתוח החדש של נוטריונט ייתן מענה טכנולוגי חדשני לסריקה מאובטחת של נספחים באמצעות המכשיר הנייד, עם פונקציונליות רחבה שתייעל את עבודת הנוטריון, תמנע טעויות ותחסוך זמן יקר.

4.2 חשש מהסתמכות הנוטריון על העתק דיגיטלי בלבד של תעודות ונספחים

כבר כיום, כאמור, נוטריונים רבים מקבלים מהלקוחות העתקים דיגיטליים של הנספחים הנדרשות: תעודות מזהות, מסמכי התאגדות, יפויי כוח וכו'.

לצערנו גילינו, שישנם נוטריונים שאינם בודקים את התעודה המקורית או המסמך המקורי, אלא מסתפקים – בין בטעות ובין מתוך שכחה – בהעתק דיגיטלי שהלקוח שולח להם, מדפיסים אותו ומצרפים לאישור (כמובן שאנו מבהירים שהדבר מנוגד להוראות החוק והתקנות).

לאור זאת, אנו מעלים חשש מבוסס שמא "יתפתה" הנוטריון להסתמך על העתקים דיגיטליים של מסמכים (הנספחים לאישור) שהוא מקבל מהלקוחות, או שמא פשוט ישכח לבקש לראות המקור. החשש הוא מזיופים של מסמכים ציבוריים, כגון תעודות מזהות, צווי אפוסטרופסות, אישורים על כשרות משפטית, יפויי-כוח וכיוצא באלה. העתק מצולם של מסמכים אלה ניתן לזיף שלהם בקלות יחסית.

לדעתנו, ראוי לחזור ולהדגיש שהנוטריון לא יוכל להסתמך על העתקים מצולמים או דיגיטליים של מסמכים, והוא לבדו יסרוק את המקור שיוגש לו לקובץ דיגיטלי, תוך הקפדה על פרטיות הלקוח ומזעור סיכוני אבטחה. ודוק:

כל נספח הנשמר עם העותק המקורי של הנוטריון: חייב הנוטריון לקבל לידי את המסמך המקורי ולסרוק או לצלם אותו בעצמו במעמד האישור.

5. חובת הפרדת אישורים נעדרת מהטייטה; פרטיות הלקוח ואמינות האישור בסכנה

בהתאם [לתקנה 3\(ב\) לתקנות הנוטריונים](#), וכמוצג [בפרק ג'](#) לעיל (עמ' 4-5), נספחים מסוימים – חסויים ואחרים – נשמרים רק במשרד הנוטריון ולא נמסרים ללקוח. נכון להיום, נספחים אלו משודכים לעותק המקורי המודפס שנשמר במשרד הנוטריון:

3(ב) הנוטריון יצרף לעותק האישור הנוטריוני שישמור בידי את העתק המסמך שהומצא לו כאמור בסעיף קטן (א)(1) או (2).

מטרתה של הנחיה ברורה זו היא לחזק את אמינות האישור ואת תקפות הפעולה הנוטריונית. בתיקון הנדון חסרה הנחיה סדורה וברורה לשלב הפרדת אישורים ל"מקור ללקוח" ול"מקור לנוטריון" כפי שניתן לראות [בתיקון בעמוד 4, בהוספת תקנה 19א\(3\)](#):

(התיקון) 4 על אף האמור בתקנה 26, נוטריון ישמור אישורים נוטריונים אלקטרוניים וכן מסמכים שעליו לצרף לאישור הנוטריוני האלקטרוני לפי תקנות אלה במערכת ארכיב אלקטרוני שהכניסה אליה טעונה הזדהות הנוטריון, ושתהיה מאובטחת ומגובה..."

כלומר, התיקון מנסח הנחיה כללית בלבד לעניין הנספחים שהנוטריון שומר במשרדו, ואינו מבאר כיצד יש לשמור אותם. ברמה המעשית, ניתוח של תהליך העבודה מעלה, כי הנספחים החסויים כלל לא יחתמו עם האישור הנוטריוני, אלא יסרוקו וישמרו בנפרד ממנו בתיקיה שאמורה להיות מאובטחת. אם מסקנתנו נכונה, הרי שתהליך העבודה שבטייטה טומן סיכונים לאמינות האישור, לבלבול ולאבדן של מסמכים. לדעתנו ומניסיונו, כאשר הוראות החוק אינן מפורשות, כל נוטריון "ממציא" לעצמו פרקטיקת עבודה, שלרוב מובילה לטעויות שמקורן בחוסר הבנה. להלן נסקור 4 תרחישים אפשריים, בהיעדר הנחיה ברורה לטיפול בנספחים שנשמרים אצל הנוטריון. כל התרחישים מוצגים גם לאור [ההצעת לבטל את תקנה 11](#) (הצעה שאנו מתנגדים לה, להלן [בסעיף 6](#)). כל התרחישים סותרים, שלא בכוונת מכוון, את הוראת תקנה 3(ב).

5.1. תרחיש 1: נספחים חסויים ימסרו בטעות ללקוח

להלן תהליך העבודה בתרחיש זה:

- 1) הנוטריון יסרוק את כל הנספחים לאישור;
- 2) הנוטריון יחתום את האישור האלקטרוני עם הנספחים הגלויים והחסויים כאחד (בהיעדר הנחיה ברורה);
- 3) הנוטריון ישמור אותו במחשב בתיקייה המאובטחת וישלח את האישור ללקוח בדואל;

- (4) כל מי שמקבל את האישור מהלקוח יוכל להיחשף למידע חסוי ופרטי של הלקוח;
 (5) לחילופין, ובמקרה של נספחים שאינם חסויים, כגון תעודת התאגדות ותקנון חברה, הנספחים עלולים ליצור בלבול ועומס על מקבל האישור.

התוצאה: הפרת מחויבות הנוטריון לסודיות ואתיקה מקצועית, כמתחייב מחוק הנוטריונים.

5.2. תרחיש 2 : נספחים חסויים יתוּקוּ במחשב, בנפרד מהאישור החתום

להלן תהליך העבודה בתרחיש זה:

- (1) הנוטריון יסרוק את הנספחים הגלויים;
- (2) הנוטריון יחתום את האישור האלקטרוני עם הנספחים הגלויים בלבד;
- (3) הנוטריון ישלח את האישור ללקוח בדואל וישמור אותו במחשב בתיקייה המאובטחת;
- (4) הנוטריון יסרוק את הנספחים הנוספים (שעליו לשמור במשרדו) ויטייק אותן בתיקייה נפרדת, שאולי אינה מאובטחת;

התוצאה: על אף שלכאורה תרחיש זה תומך באמינות הנספחים החסויים (תאריך יצירת קובץ הנספח הסרוק וזהה לתאריך חתימת האישור האלקטרוני), הנספחים עדיין אינם "בשר מבשרו" של האישור, בעיקר לאור ההצעה לבטל את תקנה 11 (ראו בסעיף 5 להלן). כמו כן, תרחיש זה מקל על זיופים, חושף את הנוטריון לרשלנות בתום לב וחושף את האישור להתקפות בהליך משפטי.

5.3. תרחיש 3 : האישור החתום יודפס ונספחים חסויים ישודכו ידנית

להלן תהליך העבודה בתרחיש זה:

- (1) הנוטריון יסרוק את הנספחים הגלויים;
- (2) הנוטריון יחתום את האישור האלקטרוני עם הנספחים הגלויים בלבד;
- (3) הנוטריון ישלח את האישור ללקוח בדואל וישמור אותו במחשב בתיקייה המאובטחת;
- (4) הנוטריון ידפיס את האישור החתום וישדך אליו את הנספחים החסויים (שאינם חתומים אלקטרונית ולמעשה אין מאפיין צורני ש"מאחד" אותם עם האישור); ויטייק בקלסר הנוטריון.

התוצאה: תרחיש זה מעקר את החתימה האלקטרונית מתוכן וכמובן שעלול לפגום באמינות האישור ובכשרות הפעולה.

5.4. תרחיש 4 : נספחים חסויים יתוּקוּ בקלסר, בנפרד מהאישור החתום

להלן תהליך העבודה בתרחיש זה:

- (1) הנוטריון יסרוק רק את הנספחים הגלויים;
- (2) הנוטריון יחתום את האישור האלקטרוני עם הנספחים הגלויים בלבד וישלח אותו ללקוח בדואל;
- (3) הנוטריון יטייק את הנספחים הנוותרים בקלסר הנוטריון, בעוד האישור שמור במחשב.

התוצאה: תיוק הנספחים החסויים בקלסר במשרד ובנפרד מהאישור החתום אלקטרונית, גם אם הם

חתומים בעט בר"ת של שמו ומוטבעות חותם ידני – עלולה להוביל לבלבול רב ולפגוע באמינות האישור הנוטריוני: נספחים שאינם מחוברים לאישור ניתנים לזיוף ביתר קלות וקשה יותר להוכיח את אמינותם בהליך משפטי, על אחת כמה וכמה לאור ההצעה לבטל את תקנה 11 – ראו בהרחבה בפרק ה סעיף 2 להלן.

6. הגורמים לצורך באישור נוטריון מודפס בעתיד הקרוב והצעות לצמצום זמן ההיערכות

לדעתנו, הדרישה לאישורי נוטריון מודפסים עשויה להיוותר על כנה למשך תקופה שאינה ידועה, גם לאחר החלת התיקון לאישור אלקטרוני, בגינם של שלושה גורמים עיקריים, שיפורטו להלן.

6.1. גורם 1 : האפוסטיל : השינוי הרגולטורי הנדרש ביותר

אישורים הנוסעים לחו"ל וזקוקים לאישור האפוסטיל יהיו חייבים להיות מודפסים – מקור ועותקים – על מנת לקבל את חותמת האפוסטיל, וזאת עד לשינוי הרגולציה בישראל. כלומר, כל עוד האפוסטיל במדינת ישראל אינו אלקטרוני, אין דרך לקבל חותמת אפוסטיל, אלא על אישור מודפס, גם אם מדינת היעד מקבלת אישור נוטריון אלקטרוני.

לדעתנו, כדאי לקדם את השינוי הרגולטורי הנדון בתקנות הנוטריונים בד בבד עם שינוי רגולטורי

במוסד האפוסטיל במדינת ישראל, כך שיאפשר חתימת אפוסטיל אלקטרונית.

למעשה, אין חולק על כך שחתימת אפוסטיל אלקטרונית תוביל להשפעה חיובית עצומה על צמצום הביורוקרטיה על האזרח, על צמצום השימוש בנייר ועל צמצום העומס על פקידי האפוסטיל בבתי המשפט.

6.2. גורם 2 : היערכות פנימית של הגוף המקבל את האישור בישראל (בנקים, אוניברסיטאות)

לדעתנו, גופים ומוסדות המקבלים אישורי נוטריון בישראל – בנקים, אוניברסיטאות וכיו"ב – יצטרכו להיערך בפן הרגולטורי-הפנימי למעבר לאישורי נוטריון אלקטרוניים, ועד אז בוודאי ידרשו אישור נוטריון מודפס.

לדעתנו, כדאי לפרסם פניה מקדימה ללשכות המשפטיות של הגופים הישראליים הרלוונטיים, לידע

אותם אודות השינוי הרגולטורי הצפוי ולהמליץ להם להיערך בהקדם לקליטת אישורים אלקטרוניים.

מוכנות הגופים הישראליים תצמצם את זמן ההיערכות, תחסוך לאזרח זמן ביורוקרטיה ותצמצם משמעותית את השימוש בנייר, כמו גם את עומס העבודה על הפקידות הרלוונטית. בהמשך לכך ראו גם סעיף 7.3 להלן.

6.3. גורם 3 : התיקון לתקנות נעדר התייחסות לאפשרות להחתים את הלקוח חתימה דיגיטלית

הטיטה הנדונה נעדרת התייחסות לתרחיש מחויב המציאות, שבו הלקוח יחתום חתימה דיגיטלית על מסמך בפורמט PDF, בפני הנוטריון ובהתאם לתקנות.

לדעתנו, בהיעדר הנחיה רגולטורית מוכוונת, הנוטריונים יעדיפו לדבוק בשיטת העבודה הידנית והמשק לא יאיץ את ההיערכות לאישורי נוטריון אלקטרוניים.

לדעתנו, יש להוסיף לתקנות באופן ברור, שחתימת הלקוח על המסמך או ההצהרה או הודעת הביטול וכיו"ב, יכול שתהיה חתימה בכתב יד על מסמך מודפס או חתימה דיגיטלית על מסמך PDF, בפני הנוטריון ובהתאם לתקנות.

6.4. תקציר הצעה להסדר עבודה חדש : הסדר נוטריון היברידי

לאור האמור לעיל, נראה שמשך תקופת המעבר לאישורי נוטריון אלקטרוניים אינה ידועה. לדעת הטייטה לתיקון (בעמ' 12), בשנים הקרובות יידרש הנוטריון לשני הסדרי עבודה מקבילים:

(1) הסדר העבודה הקיים לאישורי נוטריון מודפסים

(2) הסדר העבודה החדש, לאישור נוטריון אלקטרוניים.

לדעתנו, שני הסדרי עבודה יעמיסו על הנוטריון רגולציה רבה מדי שלא לצורך ויחטאו לכוונה המקורית של התיקון: במקום שהרגולציה תצומצם – היא מתרחבת.

להלן בפרק ו' נציג את הצעתנו להסדר עבודה חדש, "הסדר נוטריון היברידי", שהוא הכלאה בין שני הסדרי העבודה האמורים לעיל. ההסדר נותן מענה לאישורים מודפסים ואלקטרוניים כאחד, יקצר את תקופת המעבר ויחסוך לנוטריון זמן וטעויות.

בטרם יוצג ההסדר, **בניח את התשתית להצעתנו בפרק ה' להלן**, עם שלוש הצעות מנומקות לתיקון:

(1) לחייב ביצוע חתימה אלקטרונית של שני אישורי נוטריון (מקור אלקטרוני ללקוח ומקור אלקטרוני לנוטריון);

(2) להותיר את תקנה 11 על כנה;

(3) לעגן את מספר רישיון הנוטריון כמאפיין צורני חיצוני לשלמות ואמינות אישור הנוטריון.

תחילה, אם כן, שלוש הצעות לתיקון בפרק ה', ולאחר מכן ההצעה להסדר עבודה היברידי, בסעיף ו'.

***

ה. הצעות לתיקון : חיזוק אמינות אישור, הגנה על הנוטריון ויעילות בעבודה

1. הצעה 1 : חובת הפרדת האישורים : חתימה אלקטרונית של "מקור ללקוח" ו"מקור לנוטריון"

לאור האמור בפרק ד לעיל, ובמטרה להעניק לנוטריונים מסגרת עבודה מוגדרת ותומכת, לדעתנו יש לבצע בפועל, במעמד האישור, חתימה אלקטרונית של שני אישורי נוטריון, כדלקמן:

(1) מקור אלקטרוני שנשלח בדואל ללקוח, הכולל את הנספחים הנדרשים;

(2) מקור אלקטרוני שנשמר במחשב הנוטריון, הכולל גם נספחים חסויים.

1.1. יתרונות של חתימה אלקטרונית כפולה במעמד האישור

- (1) אבטחת אמינות האישור
- (2) שמירה על חסיון הלקוח
- (3) שמירה על הסדר בארכיב הנוטריון
- (4) הגנה על הנוטריון בהליך משפטי
- (5) היערכות נבונה לקראת אפוסטיל אלקטרוני (בעתיד, הנוטריון יוכל לשלוח את המקור של הלקוח ישירות לאפוסטיל)
- (6) אפשרות לעגן הסדר עבודה חדש ויחיד, במקום שני הסדרי עבודה מקבילים (ידיני ואלקטרוני), כפי שנציג להלן [בפרק ו': "אישור נוטריון היברידי"](#).

1.2. רצף פעולות : חתימה אלקטרונית של שני אישורי נוטריון

- (1) הנוטריון יכין את האישור הנוטריוני (יחשב את השכר, ימלא את פרטי הלקוח וכו')
  - (2) הנוטריון יסרוק את הנספחים הגלויים (לאחר חתימת הלקוח, אם נדרשת);
  - (3) הנוטריון יחתום את האישור האלקטרוני עם הנספחים הגלויים בלבד באמצעות תכנת ההחתמה, וישמור את האישור החתום בתיקייה מאובטחת במחשב בהתאם למספר האישור, לדוגמא: 464;
  - (4) הנוטריון ישלח ללקוח בדואל את האישור האלקטרוני;
  - (5) הנוטריון יסרוק את הנספחים החסויים;
  - (6) הנוטריון יחתום את האישור האלקטרוני עם הנספחים הגלויים והחסויים, והאישור יאוחסן בתיקייה הנ"ל בשינוי קל שם הקובץ, לדוגמא 464N; (הערה טכנית: בהתאם ליכולות תכנת החתימה, יתכן שהנוטריון יוכל לחתום עבור עצמו את המקור ללקוח בצירוף הנספחים הנוספים, וכך ישמור במחשבו קובץ אחד בלבד)
- רצף פעולות זה עונה על כל דרישות התקנות ומבטיח את אמינות האישור ואת חוסנו, כמו גם את הסדר בארכיב הנוטריון. תימוכין נוספים לדעתנו ניתן למצוא בסעיף [2](#) להלן, הממליץ שלא לבטל את תקנה 11 בשום מצב.

2. הצעה 2 : התנגדות לביטול תקנה 11, המגנה על אמינות האישור בכפוף להפרדת האישורים

[להבנת החשיבות של תקנה 11, אנו מפנים את הקורא לפרק ג סעיף 2 לעיל](#), הדן בחובת הפרדת האישורים לאור תקנה 11.

בעמוד 4 של הטיוטה, [בהוספת תקנה 19א](#) כתוב:

- (2) על אף האמור בתקנות 11 ו-19, צורף מסמך או נספח לאישור הנוטריוני האלקטרוני, יסמן אותו הנוטריון באישור הנוטריוני האלקטרוני באמצעות ציון שם קובץ המסמך או הנספח שיוזהא אותו באופן חד ערכי;

כלומר, התוספת של תקנה 19א מבטלת את חובת הנוטריון לחתום על הנספחים הנשמרים במשרדו בר"ת ולהטביע עליהן חותם.

אנו משערים, שההצעה לבטל את תקנה 11 מקורה בהתעלמות משלב ההפרדה בין "מקור ללקוח" ל"מקור לנוטריון" בתהליך העבודה האלקטרוני שבטייטה לתיקון. השערה זו מתחזקת נוכח דברי ההסבר בעמוד 13:

הטבלה הבאה מדגימה את ההקבלות בין ההסדר הפיזי הקיים לזה האלקטרוני המוצע:	
הסדר פיזי	הסדר דיגיטלי
תקנה 11 נספחים - ראשי תיבות על כל עמוד ואות / מספר על כל נספח	תקנה 19א(ב) - סימון המקשר כל חלק באישור הנוטריוני לנספח המוזכר בו באופן חד ערכי. במקרה זה ציון ראשי תיבות - לא נדרש.

לדעתנו, ביטול תקנה 11 - הגם שהוא מתייחד רק לתהליך העבודה האלקטרוני - עלול לשמוט את הבסיס המשפטי לתוקפה של הפעולה הנוטריונית. ביטול סימון הנספחים החסויים, שכאמור מהווים הוכחה לכשרות הפעולה, כמו גם אחסונם בנפרד מהאישור כעולה מהתרחישים לעיל, פוגעים באמינות אישור הפעולה הנוטריונית.

לדעתנו, ביטול תקנה 11 ביחד עם היעדר הוראות ברורות לעניין אחסון הנספחים החסויים, עלולים להכשיל את הנוטריון במקרה שיהיה עליו להגן על האישור ועל פעולותיו שלו בהליך משפטי.

נימוקים אלה תומכים, לדעתנו, בהמלצה בסעיף 1 לעיל, לעניין חתימה אלקטרונית של שני אישורי נוטריון, בבחינת "עדיף להיזהר מאשר להצטער", ודוק:

- (1) מקור אלקטרוני שנשלח בדואל ללקוח, הכולל את הנספחים הנדרשים;
- (2) מקור אלקטרוני שנשמר במחשב הנוטריון, הכולל גם נספחים חסויים, מחוברים לאישור וחתומים אתו.

3. הצעה 3 : כותרת ממלכתית לאישור נוטריון

לדעתנו, יש מקום להוסיף את המילים "מדינת ישראל" בראש הדף. כותרת ממלכתית תחזק את אמינות האישור האלקטרוני אצל הגוף מקבל האישור, בעיקר בחו"ל. בנוסף, כותרת ממלכתית עשויה לדרבן את הנוטריונים לנהוג משנה תוקף בעבודתם ולהקפיד בקלות כבחמורות.

4. הצעה 4 : עיגון מספר הנוטריון כמאפיין צורני חיוני לשלמות ואמינות האישור בארבעה אלמנטים

לדעתנו, מספר רישיון הנוטריון הוא בעל חשיבות רבה לאמינות האישור, בעיקר לאישור אלקטרוני, ובעיקר לפלט מודפס של אישור אלקטרוני, כפי שנציג להלן בפרק ו'. נכון להיום, מספר הנוטריון מופיע אך ורק בשורה הפותחת את האישור:

"אני הח"מ, _____, נוטריון בעל רישיון מס. 21568, מאשר כי...."

לדעתנו, על מספר רישיון הנוטריון לשמש מאפיין צורני חיוני ומעוגן בחוק, במטרה לחזק את אמינות האישור ולתמוך בשינויים רגולטוריים וטכנולוגיים אפשריים בעתיד, ובכלל זה אפוסטיל אלקטרוני.

לכן, לדעתנו, יש להכליל את מספר רישיון הנוטריון באלמנטים הבאים באישור הנוטריוני: במספר האישור, בחותמת הנוטריון, בחותם האלקטרוני ובתעודת החתימה האלקטרונית. כדלקמן:

(1) כחלק ממספר האישור, לדוגמא: 21568/464/2020

(2) כחלק מחותמת הנוטריון, כך שהדוגמאות בתוספת השלישית יכללו את מספר הנוטריון, כמתואר להלן:

(3) כחלק מהחתימה האלקטרונית של הנוטריון, בהטבעה בצד השמאלי התחתון, כמתואר בטייטה לתיקון כדלקמן, ובהתאמה להצעתנו:

בעמ' 4 יהיה כתוב: "...ויוטבע עליו בצדו השמאלי התחתון חותם אלקטרוני של הנוטריון **עם מספר רישיון הנוטריון** בשחור על רקע תו אדום"

בעמ' 12 יהיה כתוב: "חותם אלקטרוני של הנוטריון **עם מספר רישיון הנוטריון** בשחור על רקע תו אדום" וכן הלאה.

(4) כחלק מהתעודה האלקטרונית של הנוטריון, וכאמור בציטוט הבא מאתר [COMSIGN](https://www.comsign.gov.il):

"שימוש בחתימה אלקטרונית מטביע "טביעת אצבע ייחודית" של החותם על המסמך ... החותם בעל התעודה האישית נועל את המסמך בחתימה עליו – כך יש קשר ישיר בין זהות החותם לתוכן המסמך. מכיוון שהחתימה האלקטרונית מוטבעת בתוכן, כל ניסיון לשנות את המסמך מבטל את החתימה ומצביע על חבלה במסמך. כל ניסיון להתכחש לחתימה האלקטרונית המאושרת – יידחה בוודאות על ידי בית משפט".

1. הצעה להסדר נוטריון היברידי: צמצום הרגולציה, חיזוק אמינות האישור ויעילות בעבודה

דרישת הלקוח לאישור נוטריון מודפס או אלקטרוני מבטאת את דרישת הגוף המקבל את האישור: מוסדות ממלכתיים, רשויות ממשלתיות, גופים פיננסיים, מוסדות אקדמאיים ורפואיים וכיו"ב, בישראל ובעולם. יש להניח שמשבר הקורונה יאיץ את המעבר המלא לאישורים אלקטרוניים בישראל וברחבי העולם. בינתיים, על הנוטריון להמשיך ולתת מענה לצורך באישורים מודפסים בד בבד עם הצמיחה הצפויה בדרישה לאישורים אלקטרוניים.

1. הצורך בהסדר משולב : צמצום העומס על הנוטריון וחיזוק אמינות האישור

כאמור, הטיוטה לתיקון מיידעת (בעמ' 12), שבשנים הקרובות יידרש הנוטריון לשני הסדרי עבודה מקבילים:

(1) הסדר העבודה הקיים לאישורי נוטריון מודפסים

(2) הסדר העבודה החדש, לאישור נוטריון אלקטרוניים.

לדעתנו, יש להימנע מהסרבול הכרוך בשני הסדרי עבודה מקבילים. שני הסדרי עבודה יעמסו על הנוטריון רגולציה רבה מדי שלא לצורך ויהווו כר פורה לטעויות. בכך גם יחטאו לכוונה המקורית של התיקון: במקום שהרגולציה תצמצם – היא מתרחבת.

להלן נציג הצעה להסדר עבודה חדש, "הסדר נוטריון היברידי", שהוא הכלאה בין שני ההסדרים האמורים לעיל. מטרתו העיקרית של הסדר נוטריון היברידי: לחזק את אמינות האישור ולשפר את איכות החיים של הנוטריון.

ההסדר ייתן מענה לאישורים מודפסים ואלקטרוניים כאחד, יאיץ את תקופת המעבר ויחסוך לנוטריון זמן וטעויות. ביצוע ההסדר אינו מותנה ברכישת תוכנה ייעודית, הגם שהשימוש בתוכנה כזו יקצר את משך העבודה באופן משמעותי ביותר, כפי שנוטריונט עושה כבר היום.

1.1 יתרונות הסדר נוטריון היברידי

- (1) צמצום משמעותי של הרגולציה והביורוקרטיה הנוטריאליות;
- (2) התאמה מלאה לצורך של הלקוח: אישור מודפס או אלקטרוני;
- (3) שמירה על מעמד העותקים;
- (4) ארכיון אישורים יחיד, ממוחשב;
- (5) חיסכון עצום בנייר;
- (6) חיסכון בשטח אחסון במשרד הנוטריון;
- (7) חיסכון בזמן עבודה;
- (8) קיצור תקופת המעבר למעבר מלא של המשק לאישורי נוטריון אלקטרוניים.

1.2 תנאים נדרשים ליישום של הסדר נוטריון היברידי

הצעתנו להסדר העבודה ההיברידי מושתתת על הצעותינו כפי שהן מופיעות במסמך זה, להלן:

- (1) [חובת חתימה אלקטרונית של שני אישורי נוטריון: מקור ללקוח, מקור לנוטריון;](#)
- (2) [הותרת תקנה 11 על כנה;](#)
- (3) [עיון מספר רישיון הנוטריון כמאפיין צורני חיוני לאמינות ולשלמות האישור;](#)
- (4) הגדרה רגולטורית של פלט מודפס של אישור אלקטרוני כ"מקור", בכפוף לתנאים צורניים (להלן בס' 2)
- (5) [התייחסות רגולטורית לאפשרות שגם הלקוח יחתום בחתימה אלקטרונית על המסמך המאומת.](#)

2. בחינה מחודשת של פלט מודפס של אישור אלקטרוני כ"מקור", בתנאים צורניים שיעוגנו בתקנות

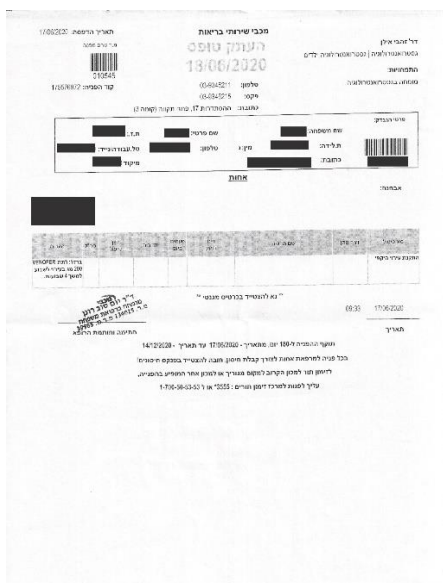
לדעתנו, ניתן לעגן פלט מודפס של אישור אלקטרוני כ"מקור" ולא "העתק", בתנאים מסוימים שיפורטו בהמשך. עקרון זה מיושם כבר היום על מרשמים שמוסר רופא למטופל, כפי שנדגים להלן.

2.1. המחשה עם יישום קיים : מרשם רפואי חתום אלקטרונית ומודפס

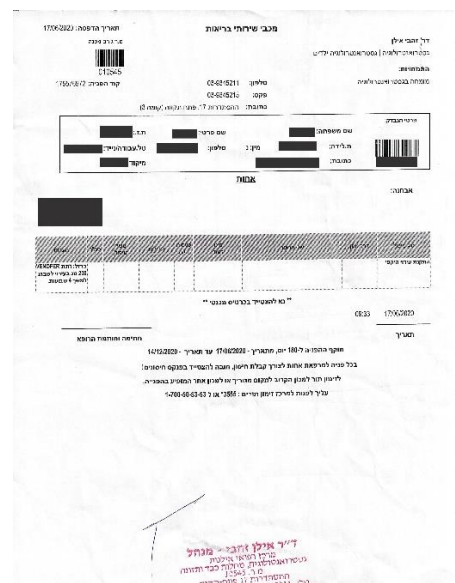
בקופ"ח מכבי, כאשר רופא רשם טיפול למטופל, המרשם נחתם באופן אלקטרוני מרשם זה ניתן למימוש בבית המרקחת בשני אופנים:

- (1) מרשם אלקטרוני : המרשם אינו מודפס, הוא יוצג בבית המרקחת של הקופה עם סריקת כרטיס חבר.
- (2) מרשם מודפס : המרשם המודפס חייב להיות חתום ידנית ע"י רופא ומוטבע בחותמתו, כדלקמן:
 א. פלט ראשון שמודפס ע"י הרופא המטפל יחשב מקור, כשהוא חתום על ידו ובחתימתו.
 ב. כל פלט נוסף שיודפס ע"י רופא אחר הוא העתק, וחייב להיות חתום על ידי הרופא שהדפיס אותו;
 בית המרקחת – של הקופה או אחר – לא יכבד פלט מודפס של המרשם שאינו חתום כאמור לעיל.

תמונה 2: העתק שהודפס ע"י רופא אחר

תמונה 1: המקור שהודפס ע"י הרופא המטפל

אם כן, פלט מודפס של מרשם רפואי חתום אלקטרונית יחשב מקור רק כאשר הוא חתום בחתימה רשמית ובחתימת יד של הרופא שהנפיק את המסמך.

3. הצעה לתיקון : תנאים רגולטוריים הכרחיים לעיגון פלט מודפס של אישור אלקטרוני כ"מקור"

לדעתנו, ניתן ליישם את העקרון המוצג לעיל גם על פלט מודפס ללקוח של אישור נוטריון אלקטרוני. היתרון הגדול של עקרון זה, המהווה את ליבת ההצעה להסדר הנוטריון היברידי, הוא ביטול הצורך בשמירת מקור פיזי של הנוטריון. התוצאות המיידיות הן חיסכון בנייר ובעבודה. פירוט שלבי העבודה להלן בס' 4. צמצום הרגולציה והבירוקרטיה על הנוטריון יהווה תמריץ נחוץ למעבר לארכיונים ממוחשבים ולחיסכון בנייר ובשטח אחסון במשרד.

3.1. הצעה 5 : הוספת תנאי הכרחי עבור אישור מודפס

לדעתנו, על מנת שפלט מודפס של אישור נוטריון אלקטרוני יהווה מקור, יש לעדכן את תקנה 19א(4) כדלקמן:

פלט מודפס של אישור נוטריון חתום אלקטרונית ו/או של העותקים הנוספים הנקובים בו יחשב "מקור" אך ורק אם הוא חתום גם בחתימת ידו המקורית של הנוטריון ובחותמתו, והוא וכל הנספחים לו מוטבעים בחותם מתכת של הנוטריון, והנספחים מסומנים בהתאם לתקנה 11 לתקנות הנוטריונים התשל"ז-1977. נתבקש הנוטריון להכין עותקים נוספים – ימספר את הפלט המודפס של כל עותק בכתב ידו ויחתום אותו כאמור לעיל.

בנוסף, יש להוסיף לתיקון לסעיף 26א את התוספת הבאה:

היה ונדרש פלט מודפס של אישור חתום אלקטרונית – יציין הנוטריון בפנקסו או במערכת התיעוד האלקטרונית שמקור ועותקים (במקרה הצורך) הודפסו ונמסרו ללקוח, מסומנים וחתומים כנדרש, וזהים לעותק המקורי השמור בארכיון הנוטריון הממוחשב. כמובן שאם נתבקש הנוטריון להכין עותקים נוספים, השכר יחושב בהתאם למספר העותקים.

3.2. הצעה 6 : הוספת הוראה לחיזוק אמינות האישור עבור אישור אלקטרוני

לדעתנו, על מנת למנוע זיופים ולחזק את אמינות האישור, יש להוסיף לתקנה 19א(1) את התוספת:

בתחתית האישור יציין הנוטריון בהערה:
 אישור זה חתום אלקטרונית; אין לקבל פלט מודפס שלו.

4. המחשה של הסדר נוטריון היברידי : תרחישים ואישורים לדוגמא

להלן נדגים את יישום ההסדר בשני תרחישים, ונשווה את הסדרי העבודה האלקטרוני, הקיים, וההיברידי. כל התרחישים מדגימים הכנת אישור באופן ידני, שלא באמצעות תכנה ייעודית. כלומר, ביצוע הסדר נוטריון היברידי אינו מותנה ברכישת תוכנה ייעודית, הגם שתוכנה כזו תקצר משמעותית את העבודה.

4.1. תרחיש 1: אישור מודפס: אישור תרגום של מסמך בן 20 עמודים + 2 עותקים

הלקוח ביקש אישור תרגום ע"י הנוטריון, מודפס + 2 עותקים;
 הנוטריון מתרגם מאנגלית לעברית;
 מסמך המקור: 20 עמודים; קובץ PDF שנשלח לנוטריון;
 מסמך התרגום: 20 עמ', קובץ PDF, תורגם ע"י הנוטריון.

טבלה 5: ניתוח מעשי של הכנת מקור מודפס ללקוח בהסדר נוטריון היברידי

הסדר עבודה	רצף פעולות של הנוטריון
הסדר אלקטרוני מוצע בטיטה	לא רלוונטי
הסדר קיים (אישור מודפס עבודה עצמאית, ללא תכנה ייעודית)	<ol style="list-style-type: none"> 1. יחשב שכר לפי מקור + 2 עותקים 2. ידפיס 160 עמודים של מסמכי מקור ותרגום 4 X 3. יכין את האישור ויציין שהשכר שולם עבור מקור ו-2 עותקים 4. ידפיס מקור ללקוח ומקור לנוטריון 5. ידפיס עותקים ללקוח ויציין את מספר העותק על האישור (עותק 1, עותק 2) 6. יחתום על 160 עמודים בר"ת של שמו 7. יכרוך את האישור, ידביק מדבקה ויטביע חותם 8. יתייק את המקור לנוטריון (אישור + 40 עמודים) בקלסר הנוטריון במשרד. 9. ירשום את האישור בספר הנוטריון
הסדר נוטריון היברידי (אישור מודפס, עבודה עצמאית ללא תכנה ייעודית)	<ol style="list-style-type: none"> 1. יחשב שכר לפי מקור + 2 עותקים 2. יכין את האישור ויציין שהשכר שולם עבור מקור ו-2 עותקים 3. יציין בשורה האחרונה של האישור: "ולראיה באתי על החתום בחתימה אלקטרונית ובחתימת ידי ובחותם אלקטרוני ובחותם מתכת, היום _____" 4. יוסיף הערה מתחת לציין השכר: פלט מודפס של אישור זה ו/או של העותקים הנוספים הנקובים בו יחשב "מקור" אך ורק אם הוא חתום בחתימת ידו המקורית של הנוטריון ובחותמתו, והוא וכל הנספחים לו מוטבעים בחותם מתכת של הנוטריון, והנספחים מסומנים בהתאם לתקנה 11 לתקנות הנוטריונים התשל"ז-1977. 5. יחתום מקור אלקטרוני ללקוח, הכולל את קבצי המקור והתרגום 6. ידפיס 120 עמודים של מסמכי מקור ותרגום (מקור ללקוח + 2 עותקים) 7. יחתום על 120 עמודים בר"ת של שמו 8. יכרוך את האישור, ידביק מדבקה ויטביע חותם 9. יחתום מקור אלקטרוני לנוטריון וישמור בארכיון הממוחשב המאובטח 10. ירשום את האישור בספר הנוטריון ויוסיף הערה ליד הרישום: מקור ועותקים הודפסו ונמסרו ללקוח, חתומים גם בחתימת ידי ובחותמי, וזהים לעותק המקורי השמור בארכיון הממוחשב.

אישור 1 : הסדר נוטריון היברידי : המחשה ומאפיינים צורניים של מקור מודפס ללקוח

State of Israel	מדינת ישראל
Serial: 2174580/907/2020	מספר סידורי: 2174580/907/2020
Authentication of Signature	אימות חתימה
I, the undersigned, Israel Israeli, Notary holding license no. 2174580, hereby certify that: :	אני הח"מ, ישראלה ישראלי, נוטריון בעלת רשיון מס. 2174580, מאשרת כי:
On 03/07/2020 there appeared before me at my office, located at Carmiel, 3 Hagoshen St., Mr. Dany Din, whose identity has been proven to me by an Israeli Identity-Booklet No. 7777777, issued on 10/01/2015.	ביום 03/07/2020 ניצב לפני במשרדי שבמען כרמיאל, רח' הגושן 3, מר דני דין, שזהותו הוכחה לי על פי תעודת-זהות ישראלית מספר 7777777, שהונפקה ביום 10/01/2015.
And I was convinced that the person standing before me fully understood the significance of the action and voluntarily signed the attached document, marked "A."	ושוכנעתי כי הניצב לפני הבין הבנה מלאה את משמעות הפעולה וחתם מרצונו החופשי על המסמך המצורף והמסומן באות "א".
In witness whereof I hereby authenticate the signature of Mr. Dany Din by both electronic and written signature and electronic and metal seal, this day, 03/07/2020.	לראיה הנני מאמתת את חתימתו של מר דני דין בחתימה אלקטרונית ובחתימת ידי ובחותם אלקטרוני ובחותם מתכת , היום 03/07/2020.
Fee for original and one copy	השכר עבור מקור ועותק אחד
Notary fee: 233 NIS (VAT not included) Notary fee: 273 NIS (VAT included)	שכר נוטריון: 233 ש"ח (לפני מע"מ) שכר נוטריון: 273 ש"ח (כולל מע"מ)
Notary's Seal and Signature	חתימה וחותם הנוטריון
<i>A printed output of this certificate and / or its additional copies shall be considered "original" only if signed by the notary's hand signature as well as stamped by the notary's metal seal.</i>	פלט מודפס של אישור זה ו/או של העותקים הנוספים הנקובים בו יחשב "מקור" אך ורק אם הוא חתום גם בחתימת ידו המקורית של הנוטריון ובחותמתו ומוטבע גם בחותם מתכת של הנוטריון.

מאפיינים צורניים נוספים למקור מודפס ללקוח בהסדר ההיברידי:

- (1) חותם אלקטרוני בשחור על רקע תו אדום, עם מספר רישיון הנוטריון, יופיע בצד השמאלי התחתון;
- (2) חותם המתכת של הנוטריון: יוטבע על החותם האלקטרוני, על כל הדפים;
- (3) הנוטריון יחתום בר"ת על כל העמודים המודפסים (למעט הראשון);
- (4) הנוטריון יחתום על האישור בחתימת ידו ובחותמת הנוטריון, הכוללת את מספר רישיון הנוטריון.
- (5) אם יש עותקים: הנוטריון יכתוב עליהם בכתב יד: עותק מס 1, עותק מס. 2 וכו'

4.2. תרחיש 2 : אישור אלקטרוני : אישור תצהיר

הלקוח ביקש אישור תצהיר אלקטרוני
 המסמך לאימות: תצהיר + 2 נספחים, מודפסים

טבלה 6: ניתוח מעשי של הכנת אישור נוטריון אלקטרוני בהסדר נוטריון היברידי

הסדר עבודה	רצף פעולות של הנוטריון
הסדר אלקטרוני מוצע בטיוטה	1. יחתים את הלקוח על התצהיר 2. יסרוק את התצהיר ואת הנספחים + תעודת הזהות של הלקוח 3. יחשב שכר, יכין את האישור 4. יציין בשורה האחרונה של האישור: "ולראיה באתי על החתום בחתימה אלקטרונית ובחותם אלקטרוני, היום _____" 5. יחתום מקור אלקטרוני ללקוח וישלח לו בדואל 6. (אין כרגע הנחיה לגבי מקור לנוטריון ולאופן אחסון הנספחים הנוספים) 7. ירשום את האישור בספר הנוטריון.
הסדר קיים (אישור מודפס עבודה עצמאית, ללא תכנה ייעודית)	לא רלוונטי
הסדר נוטריון היברידי (אישור מודפס, עבודה עצמאית ללא תכנה ייעודית)	1. יחתים את הלקוח על התצהיר 2. יסרוק את התצהיר ואת הנספחים + תעודת הזהות של הלקוח 3. יחשב שכר, יכין את האישור 4. יציין בשורה האחרונה של האישור: "ולראיה באתי על החתום בחתימה אלקטרונית ובחותם אלקטרוני, היום _____" 5. יוסיף הערה מתחת לציון השכר: אישור זה חתום אלקטרונית, אין לקבל פלט מודפס שלו. 6. יחתום מקור אלקטרוני ללקוח וישלח לו בדואל 7. יחתום מקור אלקטרוני לנוטריון וישמור בארכיון הממוחשב המאובטח. 8. ירשום את האישור בספר הנוטריון.

אישור 2: הסדר נוטריון היברידי: המחשה ומאפיינים צורניים של אישור נוטריון אלקטרוני

State of Israel

מדינת ישראל

Serial: 2174580/907/2020

מספר סידורי: 2174580/907/2020

Authentication of Signature

אימות חתימה

I, the undersigned, Israel Israeli, Notary holding
 : license no. 2174580, hereby certify that:

אני הח"מ, ישראלה ישראלי, נוטריון בעלת רשיון מס.
 2174580, מאשרת כי:

On 03/07/2020 there appeared before me at my
 office, located at Carmiel, 3 Hagoshen St., Mr.
 Dany Din, whose identity has been proven to me
 by an Israeli Identity-Booklet No. 7777777, issued
 . on 10/01/2015

ביום 03/07/2020 ניצב לפני במשרדי שבמען כרמיאל, רח'
 הגושן 3, מר דני דין, שזהותו הוכחה לי על פי תעודת-
 זהות ישראלית מספר 7777777, שהונפקה ביום
 10/01/2015.

And I was convinced that the person standing
 before me fully understood the significance of the
 action and voluntarily signed the attached
 ."document, marked "A

ושוכנעתי כי הניצב לפני הבין הבנה מלאה את משמעות
 הפעולה וחתם מרצונו החופשי על המסמך המצורף
 והמסומן באות "א".

In witness whereof I hereby authenticate the
 signature of Mr. Dany Din by my own **electronic**
.signature and electronic seal, this day, 03/07/2020

לראיה הנני מאמתת את חתימתו של מר דני דין **בחתימה**
אלקטרונית ובחותם אלקטרוני, היום 03/07/2020.

השכר עבור מקור ועותק אחד

Fee for original and one copy

שכר נוטריון: 233 ש"ח (לפני מע"מ)

Notary fee: 233 NIS (VAT not included)

שכר נוטריון: 273 ש"ח (כולל מע"מ)

Notary fee: 273 NIS (VAT included)

Notary's Electronic Seal and Signature

חתימה אלקטרונית וחותם אלקטרוני של הנוטריון

**This certificate is signed with a certified electronic
 signature; Printed output should not be accepted.**

**אישור זה חתום בחתימה אלקטרונית מאושרת;
 אין לקבל פלט מודפס שלו.**

מאפיינים צורניים נוספים לאישור אלקטרוני בהסדר ההיברידי:

(1) חותם אלקטרוני בשחור על רקע תו אדום, עם מספר רישיון הנוטריון, יופיע בצד השמאלי התחתון.

ז. קישורים שייכים

1. משרד המשפטים

- 1.1 [חוק חתימה אלקטרונית](#)
- 1.2 [כרטיס חכם](#) (קורא כרטיסים)
- 1.3 [התקנת כרטיס חכם](#)
- 1.4 [מדריך להתקנת כרטיס חכם](#)

2. לשכת עורכי הדין

[החברה הכלכלית של לשכת עורכי-הדין : כרטיס חכם \(טוקו\)](#)

3. ממשל זמין

- 3.1 [נוהל חתימה דיגיטלית על גבי טפסים מקוונים](#)
- 3.2 [אימות דיגיטלי מקוון במסגרת עריכת תצהיר על ידי עורך דין כמשמעו בסעיף 15 לפקודת הראיות](#)
- 3.3 [אימות דיגיטלי מקוון : תנאי שימוש](#)
- 3.4 [אפליקציית ID.GOV ב-GOOGLE PLAY](#)
- 3.5 [הנחיות להוספת תעודות לאקרובט](#)

4. COMSIGN : חתימה אלקטרונית מאושרת

- 4.1 [תוכנת החתימה הדיגיטלית](#)
- 4.2 [תכנת חיתום נט-המשפט](#)
- 4.3 [כרטיס חכם טוקן : מידע כללי](#)
- 4.4 [כרטיס חכם טוקן : מדריך למשתמש](#)
- 4.5 [פורטל חתימה דיגיטלית אונליין \(ללקוח של הנוטריון\)](#)

5. PERSONAL ID

- 5.1 [מהי חתימה אלקטרונית?](#)
- 5.2 [מהו גורם מאשר?](#)
- 5.3 [תכנת נט המשפט](#)

נספח 1 : תקנות הנוטריונים, תשל"ז-1977 ותקנות הנוטריונים (שכר שירותים) 1978

לפי הצעות הטיטה לתיקון תקנות הנוטריונים בדבר עריכת אישור נוטריוני דיגיטלי, 02/06/20

מסמך זה מציג את התיקונים שבטיטה מיום 02/06/20, במטרה לאפשר קריאה נוחה של התיקונים.

סימון צהוב : תיקונים לעניין עריכת אישור נוטריון אלקטרוני, בהם דן מסמכנו זה.

סימון כחול : תיקונים אחרים, שאינם נדונים במסמכנו זה.

תק' תשע"ט-2018 בתוקף סמכותי לפי סעיפים 18, 31 ו-55 לחוק הנוטריונים, תשל"ו-1976 (להלן – החוק), ושאר הסמכויות הניתנות לי לפי דין, אני מתקין תקנות אלה:

הגדרות 1. בתקנות אלה –

"אישור נוטריוני" - אישור היוצא מידי נוטריון בתוקף תפקידו;

"אישור נוטריוני אלקטרוני" - אישור נוטריוני באמצעים אלקטרוניים לפי תקנה 19א; **הצעה לתיקון 2020**

"חוק הירושה" - חוק הירושה, התשכ"ה – 1965;

"חוק חתימה אלקטרונית" – חוק חתימה אלקטרונית, התשס"א-2001;

"חוק לשכת עורכי הדין" – חוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1965;

"חתימה אלקטרונית מאושרת" – כהגדרתה בחוק חתימה אלקטרונית;

"תעודה ציבורית" - כמשמעותה בפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971.

4. (א) נתבקש נוטריון לערוך אישור על עשיית פעולה בפניו, יברר תחילה אם הניצב בפניו כשיר לעשייתה של הפעולה מבחינת גילו. **בירור הכשרות המשפטית וחופשיות הרצון**

(ב) האמור בתעודת הזהות או בדרכון של הניצב בפניו או בתעודה ציבורית אחרת ישמש ראיה לדבר אם הניצב קטין או בגיר.

(ג) היתה הפעולה של קטין טעונה הסכמה או אישור לפי חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962, לא יתן הנוטריון את האישור אלא אם נתקיימה אחת מאלה:

(1) הוכח לו על ידי תעודה ציבורית שניתנו ההסכמה או האישור, לפי הענין;

(2) ההסכמה ניתנה בפניו במעמד עשיית הפעולה על ידי הקטין; **תק' תשע"ט-2018**

(3) הוסיף לנוסח אישורו הערה שהפעולה טעונה הסכמה או אישור כאמור.

הנוטריון יפרש את מתן ההסכמה או האישור לפעולה של קטין, אם ניתנו כאמור, בגוף האישור הנוטריוני, והם או העתק מאושר מהם יצורפו לעותק האישור הנוטריוני שיישמר בידי הנוטריון, זולת אם ניתנו בגוף המסמך שעליו חתם הקטין.

(ד) נוטריון לא יתן אישור על עשיית פעולה בפניו אם בכל נסיבות הענין לא שוכנע שהניצב בפניו פועל מרצונו החפשי ושהוא מבין הבנה מלאה את משמעותה של הפעולה.

~~(ה) לא יתן נוטריון אישור על עשיית פעולה בפניו אם המבקש לבצע את הפעולה מאושפז בבית חולים או מרותק למיטתו, כל עוד לא הוצגה בפניו תעודה רפואית לפי טופס שבתוספת הראשונה שהוצאה ביום עשיית הפעולה; התעודה הרפואית תצורף לעותק האישור שיישמר בידי הנוטריון.~~

"(ה) התעורר ספק אצל הנוטריון בדבר כושרו של אדם להבין את המסמך או הפעולה הטעונה אישור בפניו, משמעותם, מטרותיהם או תוצאותיהם, לא ייתן אישורו למסמך או לפעולה אלא לאחר קבלת אישור רפואי המעיד על היות אותו אדם אחראי על מעשיו וכשיר לעשיית הפעולה בפני הנוטריון, לפי הטופס שבתוספת הראשונה."

הצעה לתיקון 2020

9. (א) אישור נוטריוני ייערך בעברית או בערבית; היה המסמך נועד לשימוש בחוץ לארץ, לרבות נציגות של מדינת חוץ בישראל, רשאי הנוטריון לפי בקשתו של מי שמבקש את מתן האישור, לערוך גם באנגלית או בשפה אחרת, בנוסף לשפה העברית או הערבית.
 (ב) נוסח האישורים יהא לפי הטפסים שבתוספת השניה; נוסח האישורים בשפה שלא נקבע לה טופס מיוחד יהא תרגום נאמן של הנוסח העברי או הערבי.

הטופס והשפות
 תק' תשס"ב-2002

"על אף האמור, במקרה שהאישור הנוטריוני הוא אלקטרוני כמפורט בתקנה 19א, בכל מקום בטפסים בתוספת השנייה, במקום "בחתימת ידי ובחותמי" ייקראו כאילו נאמר "בחתימה אלקטרונית מאושרת ובחותם נוטריוני אלקטרוני", ובמקרה שבו האישור הנוטריוני האלקטרוני יאגד אישור אלקטרוני אחר החתום בחתימה אלקטרונית מאושרת, במקום "באות/מספר..." יבוא "באות/מספר/שם קובץ/תיאור מילולי של המסמך או הנספח".

הצעה לתיקון 2020

(ג) אישור נוטריוני שלא נקבע לו טופס בתוספת ייערך בנוסח הדומה לנוסח הטופס המתאים לו ביותר.

תק' תשל"ח-1978

(ד) תקנה זו אינה גורעת מהאמור בסעיף 26 לחוק הפרשנות, התשמ"א-1981.

תק' תשע"ט-2018

19. (א) היה האישור הנוטריוני על גליון נפרד מהמסמך שלגביו נערך האישור, ייקשר הגליון הנפרד למסמך בסרט אדום מבד, וקצות הסרט יחוברו ויודבקו אל הגליון הנפרד בתו אדום שיוטבע בחותם הנוטריון.

צירוף גליונות
 תק' תשע"ט-2018

(ב) נערך אישור נוטריוני לגליונות אחדים, יחוברו הגליונות ביחד לאישור ויוטבעו כאמור.

(ג) ניתן האישור הנוטריוני בידי מי שמונה לפי סעיף 50 לחוק להשתמש בסמכויות נוטריון על גליון נפרד מהמסמך שלגביו נערך האישור, יוטבע החותם על גבי שולי הגליון ושולי המסמך כשחלקו יהיה על גבי הגליון וחלקו על גבי המסמך; נערך האישור לגליונות אחדים, יוטבע החותם על שולי הגליונות כשעל גבי כל גליון יהיה מוטבע חלק מהחותם.

תק' תשמ"ב-1982

הצעה לתיקון 2020

"אישור נוטריוני" 19א. נוטריון רשאי לערוך אישור נוטריוני אלקטרוני
 ויחולו ההוראות הבאות:

(1) על אף האמור בתקנה 18, המסמך יהיה חתום בחתימה אלקטרונית מאושרת של הנוטריון, ויוטבע עליו בצדו השמאלי התחתון חותם אלקטרוני של הנוטריון בשחור על רקע תו אדום; לעניין פסקה זו "חותם אלקטרוני" - מסר אלקטרוני בצורה הגרפית המוצגת בתוספת השלישית; על מסמך כאמור לא יחולו תקנות 12 ו-13;

(2) על אף האמור בתקנות 11 ו-19, צורף מסמך או נספח לאישור הנוטריוני האלקטרוני, יסמן אותו הנוטריון באישור הנוטריוני האלקטרוני באמצעות ציון שם קובץ המסמך או הנספח שיזהה אותו באופן חד ערכי;

(3) על אף האמור בתקנה 26, נוטריון ישמור אישורים נוטריונים אלקטרוניים וכן מסמכים שעליו לצרף לאישור הנוטריוני האלקטרוני לפי תקנות אלה במערכת ארכיב אלקטרוני שהכניסה אליה טעונה הזדהות הנוטריון, ושתהיה מאובטחת ומגובה; הוצא אישור נוטריוני ונשמר בארכיב כאמור, לא יערוך הנוטריון כל שינוי במסמך, ולא ירשה לאחר לעשות כן;

(4) פלט נייר של אישור נוטריוני אלקטרוני ייחשב כהעתק בלבד.

23. (א) נעשתה צוואה בפני נוטריון לפי סעיף 22 לחוק הירושה, תשכ"ה-1965, ימסור הנוטריון את מקור הצוואה לידי המצווה; סירב המצווה לקבלה, תופקד הצוואה על חשבון של המצווה, אצל רשם לעניני ירושה שבאזור פעולתו נעשתה.

צוואה
 תק' תשנ"ח-1998

הצעה לתיקון 2020

"(א) נעשתה צוואה בפני נוטריון לפי סעיף 22 לחוק הירושה, ימסור הנוטריון את הצוואה למצווה."

(2) אחרי תקנת משנה (א) יבוא:

"(א1) ביקש המצווה מנוטריון להפקיד צוואה שנעשתה בפניו כאמור בתקנת משנה (א) אצל הרשם לעניני ירושה, יפקיד הנוטריון את הצוואה בתוך שלושים ימים מיום עשייתה; ההפקדה תהיה בדרך של מסירת הצוואה המקורית לרשם לעניני ירושה בדרך של התייצבות הנוטריון או מיופה כוחו אצל הרשם לעניני ירושה שבאזור פעולתו נעשתה הצוואה או באופן מקוון באמצעות אתר האינטרנט של האפוטרופוס הכללי, לפי העניין, על חשבון המצווה."

(ב) נוטריון ינהל פנקס צוואות וירשום בו את מועד עריכת הצוואה, שם המצווה, המספר הסידורי של האישור הנוטריוני, אזור הפעולה ושם הרשם לעניני ירושה שאצלו הופקדה הצוואה ומועד הפקדתה; לכל רישום יהא מספר סידורי שוטף, לפי מועד הפקדתה של הצוואה או מועד מסירתה לידי המצווה, לפי הענין.

תק' תשל"ח-1978
 תק' תשנ"ח-1998

(ג) הופקדה צוואה שתקנה זו חלה עליה, יצרף הנוטריון לעותק האישור על עריכת הצוואה שישמור בידי, את אישור הרשם לעניני ירושה על הפקדתה וימציא למצווה, לפי דרישתו, העתק מאושר ממנו.

תק' תשנ"ח-1998

"(ד) על אף האמור בתקנה 22, נודע לנוטריון על מות המצווה, ימסור הנוטריון את הצוואה המקורית לרשם לעניני ירושה באופן מידי כאמור בסעיף 75 לחוק הירושה; הנוטריון ישמור בידי העתק צילומי של הצוואה, ויצרף אליו את אישור הרשם לעניני ירושה בדבר הפקדת הצוואה, וירשום את דבר הוצאת הצוואה בפנקס המנוהל לפי תקנה 26(ג)."

הצעה לתיקון 2020

24. (א) נוטריון ינהל כרטסת אלפביתית שבה יהא כרטיס לכל אדם שעשה או בשמו נעשתה פעולה בפני הנוטריון.

כרטסת

(ב) בכרטיס ירשום הנוטריון, לגבי כל פעולה שנעשתה על ידי האדם או בשמו, את מהות הפעולה, מועד עשייתה והמספר הסידורי של האישור הנוטריוני.

"היה האישור הנוטריוני אלקטרוני כהגדרתו בתקנה 19א, יציין זאת הנוטריון."

הצעה לתיקון 2020

(ג) במקום הכרטסת האלפביתית, רשאי הנוטריון לנהל ספר נוטריון, ובו שורה נפרדת לכל פעולה נוטריונית שבה יירשמו הפרטים שבתקנת משנה (ב).

תק' תשמ"ב-1982

26. (א) נוטריון יודיע למנהל הכללי של משרד המשפטים עם תחילת כהונתו על מען משרדו, וכן יודיע לו על כל שינוי מען כאמור בסמוך למועד שבו חל השינוי.

משרדו של נוטריון

(ב) נוטריון ישמור את חותמו ואת העותקים שעליו לשמורם לפי תקנות אלה על נספחיהם ואת הפנקסים והכרטסות שעליו לנהלם לפי תקנות אלה - במשרדו, ולא יוציאם ממשרדו אלא כדי לערוך בעותקים העתק צילומי כאמור בתקנה 22 או אם נדרש לעשות כן על פי דין על ידי בית-משפט או רשות אחרת; נוטריון ידאג לכך שמה שהוצא ממשרדו כאמור הן על פי תקנה זו והן עקב תפיסה על ידי בית משפט או רשות אחרת, יוחזר למשרדו כאשר לא יהא עוד דרוש לבית המשפט או לרשות כאמור.

(ג) נוטריון ינהל פנקס ובו ירשום כל פנקס, כרטסת או חלק מהם וכן כל מסמך שהוצא ממשרדו, את בית המשפט, הרשות או האדם האחר שלהם נמסרו, את מספר התיק של בית המשפט או של הרשות כאמור, את מועד מסירתם ואת מועד החזרתם.

(ד) נוטריון ישמור את חותמו, את המסמכים, הכרטסות והפנקסים שחלה עליהם תקנת משנה (ב) **בארון או בארונות מתכת שיהיו נעולים זולת אם הוא או עובד מעובדיו שהרשה לכך יהיו נוכחים.**

הצעה לתיקון 2020

"בנפרד ממסמכים אחרים המצויים במשרדו ובאופן אשר יגן עליהם מפני נזק, שינוי או שימוש בלתי מורשה ואשר יבטיח את סודיות המסמכים."

(ה) נוטריון יעשה סידורים סבירים בנסיבות הענין כדי לשמור על משרדו בפני סכנת שריפה, נזקי מים ופריצה; נוכח המנהל הכללי של משרד המשפטים, הן על פי דין וחשבון של מבקר והן בדרך אחרת שסידורים אלה בלתי מספיקים, רשאי הוא בהוראה לנוטריון לפרט את הצעדים שעליו לנקטם כדי להבטיח את שמירתו הנאותה של משרדו בפני סכנות אלה, ועל הנוטריון לקיים הוראות אלה.

הצעה לתיקון 2020 "מערכת תיעוד אלקטרונית 26א. (א) מבלי לגרוע מתקנות אלה, נוטריון רשאי לנהל את הפנקסים והכרטסות שעליו לנהל לפי תקנות 23, 24 ו-26 במערכת תיעוד אלקטרונית, שהכניסה אליה טעונה הזדהות הנוטריון, ושתהיה מאובטחת ומגובה; הוצא אישור נוטריוני ותועד במערכת כאמור, לא יערוך הנוטריון כל שינוי בתיעוד, ולא ירשה לאחר לעשות כן.

הבקשה למתן הרשיון 30. (א) בקשה למתן רשיון לכהן כנוטריון תפרט את העובדות שמהן יוצא שהמבקש אמנם כשיר להיות נוטריון, את שם משפחתו, שמו הפרטי, מספר הזהות שלו במרשם האוכלוסין, תאריך, מקום וארץ לידתו, וכן יצורפו לה אלה:

(1) תעודה ציבורית שיש בה ראיה לאזרחותו הישראלית של המבקש;

(2) אישור לשכת עורכי הדין על משך התקופה שבה היה המבקש חבר הלשכה

וחברותו לא הופסקה לפי סעיף 52א לחוק לשכת עורכי הדין, תשכ"א-1961, ולא הוגבלה לפי

סעיף 52ב לאותו חוק, יחד עם תצהיר המבקש בדבר תקופת עיסוקו בעריכת דין תוך תיאור

מפורט של העיסוק האמור ובציון מען משרדו בכל אחת מתקופות עיסוקו;

(2) אישור לשכת עורכי הדין ובו המידע הבא:

(א) פירוט בדבר משך התקופה שבה היה המבקש חבר

הלשכה וחברותו לא הופסקה לפי סעיף 52א לחוק לשכת עורכי

הדין, ולא הוגבלה לפי סעיף 52ב לאותו החוק;

(ב) פירוט בדבר עונשים של הוצאה או השעיה מלשכת עורכי

הדין שהוטלו על המבקש;

(ג) פירוט בדבר העונשים המשמעותיים שהוטלו על המבקש

לפי חוק לשכת עורכי הדין, שאינם העונשים המוזכרים בפסקת

משנה (ב) לעיל, ושהוטלו בעשר השנים שקדמו להגשת הבקשה,

או בדבר היעדרם;

(ד) פירוט בדבר תלונות נגד המבקש שהבירור לגביהן לא

הושלם במועד הבקשה;"

תק' תשל"ח-1978
 תק' תשמ"ח-1988
 תק' תשמ"ט-1989

הצעה לתיקון 2020

(3) **העתק** תעודה ציבורית על משך תקופת הכהונה כשופט, כחבר בית דין דתי או בתפקיד משפטי ששר המשפטים אישר לצרכי סעיף 3 לחוק - אם יש חשיבות למשך תקופה זו לענין סעיף 2(א)(2) לחוק;

(4) (נמחקה); תק' תשע"ט-2018

~~(5) אם טען המבקש לכשירות לפי סעיף 2(א)(2)(ג) לחוק - תעודה ציבורית שיש~~ תק' תשמ"ח-1988

~~בה ראה למועד עלייתו וכן תעודה ציבורית שיש בה ראה למשך עיסוקו במקצוע של עורך דין או כשופט או כנוטריון בחוץ לארץ, תוך תיאור מפורט של העיסוק האמור;~~

"(5) אם טען המבקש לכשירות לפי סעיף 2(א)(2)(ג) לחוק, כל אלה: **הצעה לתיקון 2020**

(א) העתק תעודה ציבורית שיש בה ראה למועד עלייתו;

(ב) אם המבקש שימש שופט או נוטריון בחוץ לארץ - העתק תעודה ציבורית המעידה על כך;

(ג) אם המבקש עסק בעריכת דין בחוץ לארץ - העתק רישיון לעריכת דין מהארץ שבה עסק בעריכת דין כאמור;"

~~(6) תצהיר המבקש המאשר שלא הורשע המבקש בפלילים בישראל או בחוץ לארץ או, אם הורשע, באיזו עבירה ומתי;~~ תק' תשמ"ח-1988

"(6) הסכמת המבקש למסירת מידע מהמרשם הפלילי ומידע **הצעה לתיקון 2020**

על תיקים תלויים ועומדים לפי סעיף 6 לחוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א-1981";

~~(7) תצהיר המבקש המאשר שלא הורשע המבקש בחוץ לארץ בהליכים משמעותיים כעורך דין, כשופט או כעובד ציבור, או, אם הורשע כאמור - באיזו עבירה ומתי;~~

"(7) הורשע המבקש בהליכים פליליים, או בהליכים משמעותיים **הצעה לתיקון 2020**

בחוץ לארץ כעורך דין, כשופט או כעובד ציבור, יצרף את פרטי ההרשעה לרבות העתק של פסק דין וגזר דין;"

~~(8) אישור לשכת עורכי הדין בדבר הענשים המשמעותיים שהוטלו על המבקש לפי חוק לשכת עורכי הדין, תשכ"א-1961, או בדבר העדרם;~~

~~(9) אישור המנהל הכללי של משרד המשפטים או של מי שמינה לכך על האמצעים המשמעותיים שננקטו נגד המבקש לפי חוק נוטריונים למסמכים יוצאי חוץ, תשי"ב-1950, או על העדרם.~~

"(10) פירוט המבקש בדבר תקופת עיסוקו בעריכת דין וכן כהונה בתפקיד שופט או נוטריון, ועיסוקים נוספים אם היו, בין אם בארץ ובין אם בחוץ לארץ, תוך תיאור מפורט של העיסוקים ובציון מען משרדו בכל אחת מתקופות עיסוקו;

הצעה לתיקון 2020

(11) הורשע המבקש בהליך פלילי או משמעתי בארץ, יצרף את כתב האישום או הקובלנה, לפי העניין, וכן העתק של פסק הדין וגזר הדין;"

(ב) ועדת הרשיונות תדון בבקשות למתן רשיון כאמור פעמיים בשנה לפחות.

תק' תשמ"ב-1982
 תק' תשע"ט-2018
 ת"ט תשל"ז-1977

(ג) היה לדעת ועדת הרשיונות, בשים לב לגילו של המבקש או לנסיבות אחרות שיש להן חשיבות לענין, ספק אם אמנם המבקש מבחינה גופנית או נפשית מסוגל למלא את התפקיד של נוטריון, רשאית הועדה לדרוש ממנו שימציא לה תעודה בדבר כשירותו מבחינה בריאותית למילוי התפקיד, מרופא או רופאים שהועדה תורה עליהם.

(ד) שום דבר בתקנה זו לא יגרע מסמכותה של ועדת הרשיונות, לדרוש המצאתן של ראיות נוספות אם תמצא לנכון לעשות כן.

(ה) בתקנה זו, "תעודה ציבורית" - כמשמעותה בפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971, ואם שוכנעה הועדה שאין זה סביר לדרוש את המצאתה של תעודה ציבורית כאמור - תצהיר.

31. (א) מצאה ועדת הרשיונות שנתמלאו במבקש רשיון לכהונה כנוטריון לכאורה תנאי הכשירות כמפורט בסעיף 2(א) לחוק או החליטה שיש מקום להשתמש בסמכות לפי סעיף 2(ב) לחוק, תפרסם לא יאוחר מ-30 יום מיום קבלת החלטתה על חשבון המבקש מודעה המפרטת את שמו, ואת שמו הפרטי של המבקש, את מקום משרדו, את המועד של הגשת הבקשה, את מען הועדה ואת המועד להגשת ההתנגדות כאמור בתקנה 32.

פרסום הבקשה

(ב) פרסום המודעה יהיה ברשומות וכן דרך הדבקה בלוח המודעות של בית המשפט המחוזי שבתחום שיפוטו נמצא משרדו של המבקש ובלוח המודעות של הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין, באותו מחוז שאתו נמנה המבקש; ראתה ועדת הרשיונות שנסיונות הענן מחייבות זאת, רשאית היא להורות על פרסום נוסף בעתון יומי או בעתונים יומיים שתנקוב בשמם.

הצעה לתיקון 2020 "פרסום הבקשה" 31. מצאה ועדת הרישיונות שנתמלאו במבקש רישיון לכהונה בתפקיד נוטריון לכאורה תנאי הכשירות המפורטים בסעיף 2(א) לחוק או החליטה שיש מקום להשתמש בסמכותה לפי סעיף 2(ב) לחוק, תפרסם לא יאוחר מ- 30 ימים מיום קבלת החלטתה הודעה באתר האינטרנט של משרד המשפטים, כי בכוונתה להעניק למבקש רישיון נוטריון ואת המועד והדרכים להגשת ההתנגדות כאמור בתקנה 32."

התנגדות 32. (א) כל אדם רשאי תוך 30 יום מיום הפרסום האחרון של המודעה לפי תקנה 31 להגיש לוועדת הרישיונות התנגדות מנומקת לקבלת הבקשה; ההתנגדות תהא בכתב ותוגש בשני עותקים.

הצעה לתיקון 2020 " (א) כל אדם רשאי תוך 15 ימים מיום הפרסום של ההודעה לפי תקנה 31, להגיש לוועדת הרישיונות התנגדות מנומקת בכתב לקבלת הבקשה";

(ב) הוגשה התנגדות ולא החליטה ועדת הרישיונות לדחותה על הסף, תמציא עותק ממנה בדואר רשום עם קבלה חוזרת למבקש ותתן לו הזדמנות להשיב בכתב על ההתנגדות תוך 30 יום מיום קבלת עותק ההתנגדות על ידיו; לא תחליט ועדת הרישיונות בבקשה אלא בתום התקופה של 30 יום האמורה, זולת אם נתקבלה תשובת המבקש לפני כן.

(ג) על פי בקשת המבקש או על פי יזמתה רשאית ועדת הרישיונות להזמין את המבקש בפניה בכדי שיטען את טענותיו בעל פה; עשתה כן, רשאית היא אם הדבר נראה לה למען עשיית צדק, להזמין בפניה גם את המתנגד להשמעת טענותיו בפניה.

(ד) בכל הליך בפני ועדת הרישיונות רשאית היא לאסוף ראיות למילוי תפקידיה. תוספת ראשונה: (תקנה 4(ה))

תעודת רופא

שם הרופא:

_____

מענו ומקום עבודתו:

_____

מספר רישונו:

_____

אני הח"מ ד"ר..... מעיד ומאשר בזה בתאריך היום
..... בדקתי את החולה מר ..... בעל תעודת זהות מס'
..... הנמצא ב..... ומצאתי שהנ"ל חולה במחלה

_____
_____

אני מצהיר כמו כן כי החולה מר ..... הוא בהכרה מלאה ובדעה
צלולה, אחראי על מעשיו וכשיר לעשיית פעולה בפני הנוטריון.

_____

חתימה

_____

תאריך

תקנות הנוטריונים : שכר שירותים

1. [הקליקו כאן לשכר הנוטריון המעודכן](#)

שכר שירותים
 הודעה תש"פ-2020

1א. (א) על אף האמור בתקנה 1, נוטריון רשאי שלא לגבות שכר, כולו או חלקו, בעד שירות שנתן לפי החוק בהתקיים אחד מהתנאים האלה: פטור מלא או חלקי מגביית שכר תק' תשע"ז-2017

(1) הנוטריון שוכנע כי מבקש השירות הוא חסר אמצעים בין השאר לפי מסמך המעיד על כך שהומצא לו בידי המבקש;

(2) השירות ניתן לעולה חדש או תושב חוזר, אשר המציא לנוטריון אישור על כך ממשרד העלייה והקליטה; לעניין פסקה זו, "עולה חדש" – מי שטרם חלפו שבע שנים מיום שהתקיים בו אחד מאלה:

(א) ניתנה לו תעודת עולה לפי חוק השבות, התש"י-1950;

(ב) ניתנה לו תעודה של אזרח עולה או תעודה של קטין חוזר ממשרד העלייה והקליטה;

"תושב חוזר" – מי שקיבל מעמד תושב חוזר ממשרד העלייה והקליטה לאחר ששהה בחוץ לארץ חמש שנים לפחות, וטרם חלפו 24 חודשי מתאריך קבלת מעמד תושב חוזר כאמור;

(3) השירות התבקש עקב טעות של הנוטריון בעריכת אישור או בעריכת מסמך שלגביו ניתן אישור.

(ב) הנוטריון יצרף לעותק האישור הנוטריוני שישמור בידיו את העתק המסמך שהומצא לו כאמור בסעיף קטן (א)1 או (2).

"מתן שירות בעד 1ב. (א) על מתן שירות בעד אישור נוטריוני אלקטרוני, כהגדרתו בתקנות הנוטריונים, התשל"ז-1977, לא יחולו פסקאות 1(ד), 2(ב), 3(ב), 6(ג), 7(א), 11(ב).

(ב) נערכו באותו מעמד מסמך נוטריוני ומסמך נוטריוני אלקטרוני בעלי תוכן זהה, ייגבה על המסמך הנוטריוני השני מבין השניים מחצית מהשכר המשולם בעד אותו המסמך."

הצעה לתיקון 2020

הבהרה (נוטריונט): סעיף 1ב(א) מבטל את התשלום עבור עותקים נוספים של אישורים במקרה שהאישור אלקטרוני.

2. נעשה עותק נוסף של אישור שלא כשירות ללקוח אלא במילוי חובה שבדין בדבר שמירת העותק בידי נוטריון או בדבר המצאת העותק לרשות ציבורית - לא ייגבה שכר נוסף בשל העותק האמור. עריכת עותק במילוי חובה שבדין